

BIBLIOTHECA LATINA · TEXTUS LATINUS

Carmina, Carmen saeculare, Epodi

Quintus Horatius Flaccus

Texto latino: *Horace, Odes and Epodes*, ed. Paul Shorey e Gordon J. Laing
(Chicago: Benj. H. Sanborn and Co., 1919) [Carmina e Carmen saeculare]; *Q.
Horati Flacci Carmina*, ed. Friedrich Vollmer (Leipzig: Teubner, 1912) [Epodi]

<https://oaleffemanuel.github.io/bibliotheca-latina/leituras/flaccus-carmina-et-epodi-odes-e-epodos.html>

Fonte e licença

Texto latino: Horace, *Odes and Epodes*, ed. Paul Shorey e Gordon J. Laing (Chicago: Benj. H. Sanborn and Co., 1919) [*Carmina e Carmen saeculare*]; Q. Horati Flacci *Carmina*, ed. Friedrich Vollmer (Leipzig: Teubner, 1912) [*Epodi*]. Transcrição digital: Perseus Digital Library, Tufts University (PerseusDL/canonical-latinLit), CC BY-SA 4.0. Adaptação de formato (texto, PDF, EPUB) pela Bibliotheca Latina, distribuída sob a mesma licença CC BY-SA 4.0.

Licença: **CC BY-SA 4.0** (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.pt-br>). Você pode copiar, redistribuir e adaptar este arquivo, dando o crédito acima e mantendo a mesma licença.

Transcrição: <https://github.com/PerseusDL/canonical-latinLit/blob/128a05a-fa9cc7179ab18f8d05f78a9f1dd50e415/data/phio893/phio01/phio893.phio01.perseus-lat2.xml>; <https://github.com/PerseusDL/canonical-latinLit/blob/128a05afa9cc7179ab18f8d05f78a9f1dd50e415/data/phio893/phio02/phio893.phio02.perseus-lat2.xml>; <https://github.com/PerseusDL/canonical-latinLit/blob/128a05afa9cc7179ab18f8d05f78a9f1dd50e415/data/phio893/phio03/phio893.phio03.perseus-lat2.xml>

Alterações em relação à fonte

- Notas do editor e variantes do aparato crítico omitidas (material editorial, não texto latino).
- Acréscimos do editor entre < >, supressões propostas pelo editor entre [], lacunas como * * *, como na edição impressa.
- Correções de digitalização marcadas pela Perseus (<choice>/<corr>) aplicadas; abreviaturas mantidas como impressas.
- Grafia, maiúsculas, u/v, pontuação e ordem do texto mantidas como na edição; nenhuma modernização.
- Espaços e quebras de linha do arquivo XML normalizados; numeração de livros, capítulos, seções e versos preservada.
- Reúne 3 arquivos TEI da Perseus (um por obra), na ordem da edição.

Omitido: notas e aparato crítico do editor; introduções, comentários e traduções da edição impressa.

Gerado em 2026-10-18 pela Bibliotheca Latina. O texto latino não foi modernizado nem resumido.

Carmina

Liber I

1

¹ Maecenas atavis edite regibus,
o et praesidium et dulce decus meum:
sunt quos curriculo pulverem Olympicum
collegisse iuvat metaque fervidis
⁵ evitata rotis palmaque nobilis
terrarum dominos evehit ad deos;
hunc, si mobilium turba Quiritium
certat tergemini tollere honoribus,
illum, si proprio condidit horreo
¹⁰ quidquid de Libycis verritur areis.
gaudentem patrios findere sarculo
agros Attalicis condicionibus
numquam demoveas, ut trabe Cypria
Myrtoum pavidus nauta secet mare.
¹⁵ luctantem Icariis fluctibus Africum
mercator metuens otium et oppidi
laudat rura sui; mox reficit rates
quassas indocilis pauperiem pati.
est qui nec veteris pocula Massici
²⁰ nec partem solido demere de die
spernit, nunc viridi membra sub arbuto
stratus, nunc ad aquae lene caput sacrae.
multos castra iuvant et lituo tubae
permixtus sonitus bellaque matribus
²⁵ detestata. manet sub Iove frigido

venator tenerae coniugis inmemor,
seu visa est catulis cerva fidelibus
seu rupit teretes Marsus aper plagas.
me doctarum hederæ præmia frontium
³⁰ dis miscent superis, me gelidum nemus
Nympharumque leves cum Satyris chori
secernunt populo, si neque tibia
Euterpe cohibet nec Polyhymnia
Lesboum refugit tendere barbiton.
³⁵ quodsi me lyricis vatibus inseres,
sublimi feriam sidera vertice.

2

¹ Iam satis terris nivis atque diræ
grandinis misit pater et rubente
dextera sacras iaculatus arcis
terrui urbem,

⁵ terrui gentis, grave ne rediret
saeculum Pyrrhæ nova monstra questæ,
omne cum Proteus pecus egit altos
visere montis,

piscium et summa genus haesit ulmo,
¹⁰ nota quæ sedes fuerat columbis,
et superiecto pavidæ natarunt
aequore dammæ.

vidimus flavum Tiberim retortis
litore Etrusco violenter undis
¹⁵ ire deiectum monumenta regis
templaque Vestæ,

Iliae dum se nimium querenti
iactat ultorem, vagus et sinistra
labitur ripa Iove non probante u-
²⁰xorius amnis.

audiet civis acuisse ferrum,
quo graves Persae melius perirent,
audiet pugnas vitio parentum
rara iuventus.

²⁵quem vocet divum populus ruentis
imperii rebus? prece qua fatigent
virgines sanctae minus audientem
carmina Vestam?

cui dabit partis scelus expiandi
³⁰Iuppiter? tandem venias precamur
nube candentis umeros amictus
augur Apollo;

sive tu mavis, Erycina ridens,
quam Iocus circum volat et Cupido;
³⁵sive neglectum genus et nepotes
respicis, auctor

heu nimis longo satiate ludo,
quem iuvat clamor galeaeque leves
acer et Marsi peditis cruentum
⁴⁰voltus in hostem;

sive mutata iuvenem figura
ales in terris imitaris almae
filius Maiae, patiens vocari
Caesaris ultor:

⁴⁵ serus in caelum redeas diuque
laetus intersis populo Quirini
neve te nostris vitiis iniquum
ocior aura

tollat; hic magnos potius triumphos,
⁵⁰ hic ames dici pater atque princeps
neu sinas Medos equitare inultos
te duce, Caesar.

3

¹ Sic te diva potens Cypri,
sic fratres Helenae, lucida sidera,
ventorumque regat pater
obstrictis aliis praeter Iapyga,
⁵ navis, quae tibi creditum
debes Vergilium; finibus Atticis
reddas incolumem precor
et serves animae dimidium meae.
illi robur et aes triplex
¹⁰ circa pectus erat, qui fragilem truci
conmisit pelago ratem
primus: nec timuit praecipitem Africum
decertantem Aquilonibus
nec tristis Hyadas nec rabiem Noti,
¹⁵ quo non arbiter Hadriae
maior, tollere seu ponere volt freta;
quem mortis timuit gradum
qui siccis oculis monstra natantia,
qui vidit mare turbidum et
²⁰ infamis scopulos Acroceraunia?

nequiquam deus abscidit
prudens oceano dissociabili
terras, si tamen inopiae
non tangenda rates transiliunt vada.
²⁵ audax omnia perpeti
gens humana ruit per vetitum nefas:
audax Iapeti genus
ignem fraude mala gentibus intulit;
post ignem aetheria domo
³⁰ subductum macies et nova febrium
terris incubuit cohors
semotique prius tarda necessitas
Leti corripuit gradum;
expertus vacuum Daedalus aera
³⁵ pennis non homini datis;
perrupit Acheronta Herculeus labor.
nil mortalibus ardui est:
caelum ipsum petimus stultitia neque
per nostrum patimur scelus
⁴⁰ iracunda Iovem ponere fulmina.

4

¹ Solvitur acris hiems grata vice veris et Favoni
trahuntque siccas machinae carinas
ac neque iam stabulis gaudet pecus aut arator igni
nec prata canis albicant pruinis.
⁵ iam Cytherea choros ducit Venus imminente luna
iunctaeque Nymphis Gratiae decentes
alterno terram quatunt pede, dum gravis Cyclopum
Volcanus ardens visit officinas.
nunc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto

¹⁰ aut flore, terrae quem ferunt solutae,
nunc et in umbrosis Fauno decet immolare lucis,
seu poscat agna sive malit haedo.
pallida Mors aequo pulsat pede pauperum tabernas
regumque turris. o beate Sesti,
¹⁵ vitae summa brevis spem nos vetat inchoare longam;
iam te premet nox fabulaeque Manes
et domus exilis Plutonia; quo simul mearis,
nec regna vini sortiere talis
nec tenerum Lycidan mirabere, quo calet iuventus
²⁰ nunc omnis et mox virgines tepebunt.

5

¹ Quis multa gracilis te puer in rosa
perfusus liquidis urget odoribus
grato, Pyrrha, sub antro?
cui flavam religas comam

⁵ simplex munditiis? heu quotiens fidem
mutatosque deos flebit et aspera
nigris aequora ventis
emirabitur insolens

qui nunc te fruitur credulus aurea,
¹⁰ qui semper vacuam, semper amabilem
sperat, nescius aurae
fallacis. miseri, quibus

intemptata nites. me tabula sacer
votiva paries indicat uvida
¹⁵ suspendisse potenti
vestimenta maris deo.

6

¹ Scriberis Vario fortis et hostium
victor Maeonii carminis alite,
quam rem cumque ferox navibus aut equis
miles te duce gesserit.

⁵ nos, Agrippa, neque haec dicere nec gravem
Pelidae stomachum cedere nescii
nec cursus duplicis per mare Ulixei
nec saevam Pelopis domum

conamur, tenues grandia, dum pudor
¹⁰ inbellisque lyrae Musa potens vetat
laudes egregii Caesaris et tuas
culpa deterere ingeni.

quis Martem tunica tectum adamantina
digne scripserit aut pulvere Troico
¹⁵ nigrum Merionen aut ope Palladis
Tydiden superis parem?

nos convivia, nos proelia virginum
sectis in iuvenes unguibus acrium
cantamus, vacui sive quid urimur,
²⁰ non praeter solitum leves.

7

¹ Laudabunt alii claram Rhodon aut Mytilenen
aut Epheson bimarisve Corinthi
moenia vel Baccho Thebas vel Apolline Delphos
insignis aut Thessala Tempe;
⁵ sunt quibus unum opus est intactae Palladis urbem

carmine perpetuo celebrare et
 undique decerptam fronti praeponere olivam;
 plurimus in Iunonis honorem
 aptum dicet equis Argos ditisque Mycenae:
¹⁰ me nec tam patiens Lacedaemon
 nec tam Larisae percussit campus opimae
 quam domus Albunea resonantis
 et praeceps Anio ac Tiburni lucus et uda
 mobilibus pomaria rivis.
¹⁵ albus ut obscuro deterget nubila caelo
 saepe Notus neque parturit imbris
 perpetuos, sic tu sapiens finire memento
 tristitiam vitaeque labores
 molli, Plance, mero, seu te fulgentia signis
²⁰ castra tenent seu densa tenebit
 Tiburis umbra tui. Teucer Salamina patremque
 cum fugeret, tamen uda Lyaeo
 tempora populea fertur vinxisse corona
 sic tristis adfatus amicos:
²⁵ “quo nos cumque feret melior fortuna parente,
 ibimus—o socii comitesque,
 nil desperandum Teucro duce et auspice Teucro:
 certus enim promisit Apollo
 ambiguam tellure nova Salamina futuram.
³⁰ o fortes peioraque passi
 mecum saepe viri, nunc vino pellite curas;
 cras ingens iterabimus aequor.”

8

¹ Lydia, dic per omnis
 te deos oro, Sybarin cur properes amando

perdere, cur apricum
oderit campum patiens pulveris atque solis,
⁵ cur neque militaris
inter aequalis equitet, Gallica nec lupatis
temperet ora frenis?
cur timet flavum Tiberim tangere? cur olivum
sanguine viperino
¹⁰ cautius vitat neque iam livida gestat armis
bracchia saepe disco,
saepe trans finem iaculo nobilis expedito?
quid latet, ut marinae
filium dicunt Thetidis sub lacrimosa Troiae
¹⁵ funera, ne virilis
cultus in caedem et Lycias proriperet catervas?

9

¹ Vides ut alta stet nive candidum
Soracte nec iam sustineant onus
silvae laborantes geluque
flumina constiterint acuto?

⁵ dissolve frigus ligna super foco
large reponens atque benignius
deprome quadrimum Sabina,
o Thaliarche, merum diota.

permitte divis cetera, qui simul
¹⁰ stravere ventos aequore fervido
deproeliantis, nec cupressi
nec veteres agitantur orni.

quid sit futurum cras, fuge quaerere et

quem Fors dierum cumque dabit, lucro
¹⁵ adpone nec dulcis amores
sperne puer neque tu choreas,

donec virenti canities abest
morosa. nunc et campus et areae
lenesque sub noctem susurri
²⁰ conposita repetantur hora,

nunc et latentis proditor intumo
gratus puellae risus ab angulo
pignusque dereptum lacertis
aut digito male pertinaci.

10

¹ Mercuri facunde nepos Atlantis,
qui feros cultus hominum recentum
voce formasti catus et decorae
more palaestrae,

⁵ te canam, magni Iovis et deorum
nuntium curvaeque lyrae parentem,
callidum, quidquid placuit, iocosos
condere furto.

te, boves olim nisi reddidisses
¹⁰ per dolum amotas, puerum minaci
voce dum terret, viduus pharetra
risit Apollo.

quin et Atridas duce te superbos
Ilio dives Priamus relictos
¹⁵ Thessalosque ignis et iniqua Troiae

castra fefellit.

tu pias laetis animas reponis
sedibus virgaque levem coerces
aurea turbam, superis deorum
²⁰gratus et imis.

11

¹ Tu ne quaesieris, scire nefas, quem mihi, quem tibi
finem di dederint, Leuconoe, nec Babylonios
temptaris numeros. ut melius, quidquid erit, pati.
seu pluris hiemes seu tribuit Iuppiter ultimam,
⁵ quae nunc oppositis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum: sapias, vina liques et spatio brevi
spem longam reseces. dum loquimur, fugerit invida
aetas: carpe diem quam minimum credula postero.

12

¹ Quem virum aut heroa lyra vel acri
tibia sumis celebrare, Clio?
quem deum? cuius recinet iocosa
nomen imago

⁵ aut in umbrosis Heliconis oris
aut super Pindo gelidove in Haemo?
unde vocalem temere insecutae
Orphea silvae,

arte materna rapidos morantem
¹⁰ fluminum lapsus celeresque ventos,
blandum et auritas fidibus canoris

ducere quercus.

quid prius dicam solitis parentis
laudibus, qui res hominum ac deorum,
¹⁵ qui mare ac terras variisque mundum
temperat horis?

unde nil maius generatur ipso
nec viget quidquam simile aut secundum.
proximos illi tamen occupavit
²⁰ Pallas honores

proeliis audax. neque te silebo,
Liber et saevis inimica virgo
beluis, nec te, metuende certa
Phoebe sagitta.

²⁵ dicam et Alciden puerosque Ledaе,
hunc equis, illum superare pugnīs
nobilem; quorum simul alba nautis
stella refulsit,

defluit saxis agitatus umor,
³⁰ concidunt venti fugiuntque nubes
et minax, quia sic voluere, ponto
unda recumbit.

Romulum post hos prius an quietum
Pompili regnum memorem, an superbos
³⁵ Tarquini fascis, dubito, an Catonis
nobile letum:

Regulum et Scauros animaeque magnae
prodigum Paulum superante Peno

gratus insigni referam camena
⁴⁰ Fabriciumque.

hunc et incompitis Curium capillis
utilem bello tulit et Camillum
saeva paupertas et avitus apto
cum lare fundus.

⁴⁵ crescit occulto velut arbor aevo
fama Marcelli; micat inter omnis
Iulium sidus velut inter ignis
luna minores.

gentis humanae pater atque custos,
⁵⁰ orte Saturno, tibi cura magni
Caesaris fatis data: tu secundo
Caesare regnes.

ille seu Parthos Latio imminentis
egerit iusto domitos triumpho
⁵⁵ sive subiectos Orientis orae
Seras et Indos,

te minor latum reget aequos orbem:
tu gravi curru quaties Olympum,
tu parum castis inimica mittes
⁶⁰ fulmina lucis.

13

¹ Cum tu, Lydia, Telephi
cervicem roseam, cerea Telephi
laudas bracchia, vae, meum
fervens difficili bile tumet iecur.

⁵ tum nec mens mihi nec color
certa sede manet, umor et in genas
furtim labitur arguens,
quam lentis penitus macerer ignibus.
uror, seu tibi candidos
¹⁰ turparunt umeros inmodicae mero
rixae sive puer furens
inpressit memorem dente labris notam.
non, si me satis audias,
speres perpetuum dulcia barbare
¹⁵ laedentem oscula, quae Venus
quinta parte sui nectaris imbuit.
felices ter et amplius
quos inrupta tenet copula nec malis
divolsus querimoniis
²⁰ suprema citius solvet amor die.

14

¹ O navis, referent in mare te novi
fluctus. o quid agis? fortiter occupa
portum. nonne vides, ut
nudum remigio latus

⁵ et malus celeri saucius Africo
antemnaeque gemant ac sine funibus
vix durare carinae
possint imperiosius

aequor? non tibi sunt integra lintea,
¹⁰ non di, quos iterum pressa voces malo.
quamvis Pontica pinus,
silvae filia nobilis,

iactes et genus et nomen inutile:
nil pictis timidus navita puppibus
¹⁵ fidit. tu, nisi ventis
debes ludibrium, cave.

nuper sollicitum quae mihi taedium,
nunc desiderium curaque non levis,
interfusa nitentis
²⁰ vites aequora Cycladas.

15

¹ Pastor cum traheret per freta navibus
Idaeis Helenen perfidus hospitam,
ingrato celeres obruit otio
ventos ut caneret fera

⁵ Nereus fata. “mala ducis avi domum
quam multo repetet Graecia milite
coniurata tuas rumpere nuptias
et regnum Priami vetus.

heu heu, quantus equis, quantus adest viris
¹⁰ sudor, quanta moves funera Dardanae
genti. iam galeam Pallas et aegida
currusque et rabiem parat.

nequiquam Veneris praesidio ferox
pectes caesariem grataque feminis
¹⁵ inbelli cithara carmina divides;
nequiquam thalamo gravis

hastas et calami spicula Cnosii
vitabis strepitumque et celerem sequi

Aiacem: tamen, heu serus, adulteros
²⁰ crines pulvere collines.

non Laertiaden, exitium tuae
genti, non Pylum Nestora respicis?
urgent inpavidi te Salaminus
Teucer, te Sthenelus, sciens

²⁵ pugnae sive opus est imperitare equis,
non auriga piger. Merionen quoque
nosces. ecce furit, te reperire atrox,
Tydides melior patre:

quem tu, cervus uti vallis in altera
³⁰ visum parte lupum graminis inmemor,
sublimi fugies mollis anhelitu,
non hoc pollicitus tuae.

iracunda diem proferet Ilio
matronisque Phrygum classis Achillei;
³⁵ post certas hiemes uret Achaicus
ignis Iliacas domos.

16

¹ O matre pulcra filia pulchrior,
quem criminosis cumque voles modum
pones iambis, sive flamma
sive mari libet Hadriano.

⁵ non Dindymene, non adytis quatit
mentem sacerdotum incola Pythius,
non Liber aequae, non acuta
sic geminant Corybantes aera,

tristes ut irae, quas neque Noricus
¹⁰ deterret ensis nec mare naufragum
nec saevos ignis nec tremendo
Iuppiter ipse ruens tumultu.

fertur Prometheus addere principi
limo coactus particulam undique
¹⁵ desectam et insani leonis
vim stomacho adposuisse nostro.

irae Thyesten exitio gravi
stravere et altis urbibus ultimae
stetere causae, cur perirent
²⁰ funditus inprimeretque muris

hostile aratrum exercitus insolens.
conpesce mentem: me quoque pectoris
temptavit in dulci iuventa
fervor et in celeres iambos

²⁵ misit furem. nunc ego mitibus
mutare quaero tristia, dum mihi
fias recantatis amica
opprobriis animumque reddas.

17

¹ Velox amoenum saepe Lucretilem
mutat Lycae Faunus et igneam
defendit aestatem capellis
usque meis pluviosque ventos.

⁵ inpune tutum per nemus arbutos
quaerunt latentis et thyma deviae

olentis uxores mariti
nec viridis metuunt colubras

nec Martialis haediliae lupos,
¹⁰ utcumque dulci, Tyndari, fistula
valles et Usticae cubantis
levia personuere saxa.

di me tuentur, dis pietas mea
et musa cordi est. hic tibi copia
¹⁵ manabit ad plenum benigno
ruris honorum opulenta cornu.

hic in reducta valle Caniculae
vitabis aestus et fide Teia
dices laborantis in uno
²⁰ Penelopen vitreamque Circen;

hic innocentis pocula Lesbii
duces sub umbra nec Semeleius
cum Marte confundet Thyoneus
proelia nec metues protervum

²⁵ suspecta Cyrum, ne male dispari
incontinentis iniciat manus
et scindat haerentem coronam
crinibus inmeritamque vestem.

18

¹ Nullam, Vare, sacra vite prius severis arborem
circa mite solum Tiburis et moenia Catili;
siccis omnia nam dura deus proposuit neque
mordaces aliter diffugiunt sollicitudines.

⁵ quis post vina gravem militiam aut pauperiem crepat?
quis non te potius, Bacche pater, teque, decens Venus?
ac ne quis modici transiliat munera Liberi,
Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero
debellata, monet Sithoniis non levis Euhius,
¹⁰ cum fas atque nefas exiguo fine libidinum
discernunt avidi. non ego te, candide Bassareu,
invitum quatiā nec variis obsita frondibus
sub divum rāpiam. saeva tene cum Berecynthio
cornu tympana, quae subsequitur caecus amor sui
¹⁵ et tollens vacuum plus nimio gloria verticem
arcanique fides prodiga, perlucidior vitro.

19

¹ Mater saeva Cupidinum
Thebanaeque iubet me Semelae puer
et lasciva Licentia
finitis animum reddere amoribus.
⁵ urit me Glycerāe nitor
splendentis Pario marmore purius,
urit grata protervitas
et voltus nimium lubricus adspici.
in me tota ruens Venus
¹⁰ Cyprum deseruit nec patitur Scythas
et versis animosum equis
Parthum dicere nec quae nihil attinent.
hic vivum mihi caespitem, hic
verbenas, pueri, ponite turaque
¹⁵ bimi cum patera meri:
mactata veniet lenior hostia.

20

¹ Vile potabis modicis Sabinum
cantharis, Graeca quod ego ipse testa
conditum levi, datus in theatro
cum tibi plausus,

⁵ clare Maecenas eques, ut paterni
fluminis ripae simul et iocosa
redderet laudes tibi Vaticani
montis imago.

Caecubum et prelo domitam Caleno
¹⁰ tu bibes uvam: mea nec Falernae
temperant vites neque Formiani
pocula colles.

21

¹ Dianam tenerae dicite virgines,
intonsum pueri dicite Cynthium
Latonamque supremo
dilectam penitus Iovi.

⁵ vos laetam fluviis et nemorum coma
quaecumque aut gelido prominet Algidio
nigris aut Erymanthi
silvis aut viridis Cragi;

vos Tempe totidem tollite laudibus
¹⁰ natalemque, mares, Delon Apollinis
insignemque pharetra
fraternaue umerum lyra.

hic bellum lacrimosum, hic miseram famem
pestemque a populo et principe Caesare in
¹⁵ Persas atque Britannos
vestra motus aget prece.

22

¹ Integer vitae scelerisque purus
non eget Mauris iaculis neque arcu
nec venenatis gravida sagittis,
Fusce, pharetra,

⁵ sive per Syrtis iter aestuosas
sive facturus per inhospitalem
Caucasum vel quae loca fabulosus
lambit Hydaspes.

namque me silva lupus in Sabina,
¹⁰ dum meam canto Lalagen et ultra
terminum curis vagor expeditis,
fugit inermem;

quale portentum neque militaris
Daunias latis alit aesculetis
¹⁵ nec Iubae tellus generat, leonum
arida nutrix.

pone me pigris ubi nulla campis
arbor aestiva recreatur aura,
quod latus mundi nebulae malusque
²⁰ Iuppiter urget;

pone sub curru nimium propinqui
solis in terra domibus negata:

dulce ridentem Lalagen amabo,
dulce loquentem.

23

¹ Vitas hinnuleo me similis, Chloe,
quaerenti pavidam montibus aviis
matrem non sine vano
aurarum et siluae metu.

⁵ nam seu mobilibus veris inhorruit
adventus foliis seu virides rubum
dimovere lacertae,
et corde et genibus tremit.

atqui non ego te tigris ut aspera
¹⁰ Gaetulusve leo frangere persequor:
tandem desine matrem
tempestitiva sequi viro.

24

¹ Quis desiderio sit pudor aut modus
tam cari capitis? praecipe lugubris
cantus, Melpomene, cui liquidam pater
vocem cum cithara dedit.

⁵ ergo Quintilium perpetuus sopor
urget? cui Pudor et Iustitiae soror
incorrupta Fides nudaque Veritas
quando ullum inveniet parem?

multis ille bonis flebilis occidit,
¹⁰ nulli flebilior quam tibi, Vergili.

tu, frustra pius, heu non ita creditum
poscis Quintilium deos.

quid? si Threicio blandius Orpheo
auditam moderere arboribus fidem,
¹⁵ num vanae redeat sanguis imagini,
quam virga semel horrida

non lenis precibus fata recludere
nigro compulerit Mercurius gregi?
durum: sed levius fit patientia
²⁰ quidquid corrigere est nefas.

25

¹ Parcius iunctas quatiunt fenestras
iactibus crebris iuvenes protervi
nec tibi somnos adimunt amatque
ianua limen,

⁵ quae prius multum facilis movebat
cardines. audis minus et minus iam:
“me tuo longas pereunte noctes,
Lydia, dormis?”

invicem moechos anus arrogantis
¹⁰ flebis in solo levis angiportu
Thracio bacchante magis sub inter-
lunia vento,

cum tibi flagrans amor et libido,
quae solet matres furiare equorum,
¹⁵ saeviet circa iecur ulcerosum
non sine questu,

laeta quod pubes hederā virenti
gaudeat pulla magis atque myrto,
aridas frondes hiemis sodali

²⁰ dedicet Euro.

26

¹ Musis amicus tristitiam et metus
tradam protervis in mare Creticum
portare ventis, quis sub Arcto
rex gelidae metuatur orae,

⁵ quid Tiridaten terreat, unice
securus. o quae fontibus integris
gaudes, apricos necte flores,
necte meo Lamiae coronam,

Piplei dulcis. nil sine te mei
¹⁰ prosunt honores: hunc fidibus novis,
hunc Lesbio sacrare plectro
teque tuasque decet sorores.

27

¹ Natis in usum laetitiae scyphis
pugnare Thracum est: tollite barbarum
morem verecundumque Bacchum
sanguineis prohibete rixis.

⁵ vino et lucernis Medus acinaces
immane quantum discrepat: inpium
lenite clamorem sodales
et cubito remanete presso.

voltis severi me quoque sumere
¹⁰ partem Falerni? dicat Opuntiae
frater Megillae, quo beatus
volnere, qua pereat sagitta.

cessat voluntas? non alia bibam
mercede. quae te cumque domat Venus,
¹⁵ non erubescendis adurit
ignibus ingenuoque semper

amore peccas. quidquid habes, age,
depone tutis auribus. a miser,
quanta laborabas Charybdi,
²⁰ digne puer meliore flamma.

quae saga, quis te solvere Thessalis
magus venenis, quis poterit deus?
vix inligatum te triformi
Pegasus expedit Chimaera.

28

¹ Te maris et terrae numeroque carentis harenae
mensorem cohibent, Archyta,
pulveris exigui prope litus parva Matinum
munera nec quicquam tibi prodest
⁵ aérias temptasse domos animoque rotundum
percurrisse polum morituro.
occidit et Pelopis genitor, conviva deorum,
Tithonusque remotus in auras
et Iovis arcanis Minos admissus habentque
¹⁰ Tartara Panthoiden iterum Orco
demissum, quamvis clipeo Troiana refixo

tempora testatus nihil ultra
 nervos atque cutem morti concesserat atrae,
 iudice te non sordidus auctor
¹⁵ naturae verique. sed omnis una manet nox
 et calcanda semel via leti.
 dant alios Furiae torvo spectacula Marti,
 exitio est avidum mare nautis;
 mixta senum ac iuvenum densentur funera, nullum
²⁰ saeva caput Proserpina fugit:
 me quoque devexi rapidus comes Orionis
 Illyricis Notus obruit undis.
 at tu, nauta, vagae ne parce malignus harenae
 ossibus et capiti inhumato
²⁵ particulam dare: sic quodcumque minabitur Eurus
 fluctibus Hesperiiis Venusinae
 plectantur silvae te sospite multaque merces
 unde potest tibi defluat aequo
 ab Iove Neptunoque sacri custode Tarenti.
³⁰ neglegis inmeritis nocituram
 postmodo te natis fraudem committere? fors et
 debita iura vicesque superbae
 te maneant ipsum: precibus non linquar inultis
 teque piacula nulla solvent.
³⁵ quamquam festinas, non est mora longa; licebit
 iniecto ter pulvere curras.

29

¹ Icci, beatis nunc Arabum invides
 gazis et acrem militiam paras
 non ante devictis Sabaeae
 regibus horribilique Medo

⁵ nectis catenas? quae tibi virginum
sponso necato barbara serviet,
puer quis ex aula capillis
ad cyathum statuatur unctis

doctus sagittas tendere Sericas
¹⁰ arcu paterno? quis neget arduis
pronos relabi posse rivos
montibus et Tiberim reverti,

cum tu coemptos undique nobilis
libros Panaeti Socraticam et domum
¹⁵ mutare loricis Hiberis,
pollicitus meliora, tendis?

30

¹ O Venus regina Cnidi Paphique,
sperne dilectam Cypron et vocantis
ture te multo Glyceræ decoram
transfer in aedem.

⁵ fervidus tecum puer et solutis
Gratiae zonis properentque Nymphae
et parum comis sine te Iuventas
Mercuriusque.

31

¹ Quid dedicatum poscit Apollinem
vates? quid orat de patera novum
fundens liquorem? non opimae
Sardiniae segetes feracis,

⁵ non aestuosae grata Calabriae
armenta, non aurum aut ebur Indicum,
non rura, quae Liris quieta
mordet aqua taciturnus amnis.

premant Calenam falce quibus dedit
¹⁰ fortuna vitem, dives ut aureis
mercator exsiccet culillis
vina Syra reparata merce,

dis carus ipsis, quippe ter et quater
anno revisens aequor Atlanticum
¹⁵ inpune. me pascunt olivae,
me cichorea levesque malvae.

frui paratis et valido mihi,
Latoe, dones et precor integra
cum mente nec turpem senectam
²⁰ degere nec cithara carentem.

32

¹ Poscimur. si quid vacui sub umbra
lusimus tecum, quod et hunc in annum
vivat et pluris, age dic Latinum,
barbite, carmen,

⁵ Lesbio primum modulate civi,
qui ferox bello tamen, inter arma
sive iactatam religarat udo
litore navim,

Liberum et Musas Veneremque et illi
¹⁰ semper haerentem puerum canebat

et Lycum nigris oculis nigroque
crine decorum.

o decus Phoebi et dapibus supremi
grata testudo Iovis, o laborum
¹⁵ dulce lenimen, mihi cumque salve
rite vocanti!

33

¹ Albi, ne doleas plus nimio memor
inmitis Glycerae neu miserabilis
decantes elegos, cur tibi iunior
laesa praeniteat fide.

⁵ insignem tenui fronte Lycorida
Cyri torret amor, Cyrus in asperam
declinat Pholoen: sed prius Apulis
iungentur capreae lupis

quam turpi Pholoe peccet adultero.

¹⁰ sic visum Veneri, cui placet inpares
formas atque animos sub iuga aenea
saevo mittere cum ioco.

ipsum me melior cum peteret Venus,
grata detinuit compede Myrtale

¹⁵ libertina, fretis acrior Hadriae
curvantis Calabros sinus.

34

¹ Parcus deorum cultor et infrequens,
insanientis dum sapientiae

consultus erro, nunc retrorsum
vela dare atque iterare cursus

⁵ cogor relictos: namque Diespiter,
igni corusco nubila dividens
plerumque, per purum tonantis
egit equos volucremque currum,

quo bruta tellus et vaga flumina,
¹⁰ quo Styx et invisi horrida Taenari
sedes Atlanteusque finis
concutitur. valet ima summis

mutare et insignem attenuat deus
obscura promens; hinc apicem rapax:

¹⁵ Fortuna cum stridore acuto
sustulit, hic posuisse gaudet.

35

¹ O diva, gratum quae regis Antium,
praesens vel imo tollere de gradu
mortale corpus vel superbos
vertere funeribus triumphos:

⁵ te pauper ambit sollicita prece
ruris colonus, te dominam aequoris
quicumque Bithyna lacescit
Carpathium pelagus carina;

te Dacus asper, te profugi Scythae
¹⁰ urbesque gentesque et Latium ferox
regumque matres barbarorum et
purpurei metuunt tyranni,

iniurioso ne pede proruas
stantem columnam neu populus frequens
¹⁵ ad arma, cessantis ad arma
concitet imperiumque frangat;

te semper anteit saeva Necessitas,
clavos trabalis et cuneos manu
gestans aena nec severus
²⁰ uncus abest liquidumque plumbum;

te Spes et albo rara Fides colit
velata panno nec comitem abnegat,
utcumque mutata potentis
veste domos inimica linquis,

²⁵ at volgus infidum et meretrix retro
periura cedit, diffugiunt cadis
cum faece siccatis amici,
ferre iugum pariter dolosi:

serves iturum Caesarem in ultimos
³⁰ orbis Britannos et iuvenum recens
examen Eois timendum
partibus Oceanoque rubro.

heu heu, cicatricum et sceleris pudet
fratrumque. quid nos dura refugimus
³⁵ aetas? quid intactum nefasti
liquimus? unde manum iuventus

metu deorum continuit? quibus
pepercit aris? o utinam nova
incude diffingas retusum in
⁴⁰ Massagetis Arabasque ferrum.

36

- ¹ Et ture et fidibus iuvat
placare et vituli sanguine debito
custodes Numidae deos,
qui nunc Hesperia sospes ab ultima
⁵ caris multa sodalibus,
nulli plura tamen dividet oscula
quam dulci Lamiae, memor
actae non alio rege puertiae
mutataeque simul togae.
¹⁰ Cressa ne careat pulcra dies nota
neu promptae modus amphorae
neu morem in Salium sit requies pedum
neu multi Damalis meri
Bassum Threicia vincat amystide
¹⁵ neu desint epulis rosae
neu vivax apium neu breve lilium.
omnes in Damalin putris
deponent oculos nec Damalis novo
divelletur adultero
²⁰ lascivis hederis ambitiosior.

37

- ¹ Nunc est bibendum, nunc pede libero
pulsanda tellus; nunc Saliaribus
ornare pulvinar deorum
tempus erat dapibus, sodales.
⁵ antehac nefas depromere Caecubum
cellis avitis, dum Capitolio
regina dementis ruinas,

funus et imperio parabat

contaminato cum grege turpium

¹⁰ morbo virorum quidlibet inpotens

sperare fortunaque dulci

ebria. sed minuit furorem

vix una sospes navis ab ignibus

mentemque lymphatam Mareotico

¹⁵ redegit in veros timores

Caesar ab Italia volantem

remis adurgens, accipiter velut

mollis columbas aut leporem citus

venator in campis nivalis

²⁰ Haemoniae, daret ut catenis

fatale monstrum. quae generosius

perire quaerens nec muliebriter

expavit ensem nec latentis

classe cita reparavit oras.

²⁵ ausa et iacentem visere regiam

vultu sereno, fortis et asperas

tractare serpentes, ut atrum

corpore conbiberet venenum,

deliberata morte ferocior;

³⁰ saevis Liburnis scilicet invidens

privata deduci superbo,

non humilis mulier, triumpho.

38

¹ Persicos odi, puer, adparatus,
displicent nexae philyra coronae,
mitte sectari, rosa quo locorum
sera moretur.

⁵ simplici myrto nihil adlabores
sedulus curo: neque te ministrum
dedecet myrtus neque me sub arta
vite bibentem.

Liber II

1

¹ Motum ex Metello consule civicum
bellique causas et vitia et modos
ludumque Fortunae gravisque
principum amicitias et arma

⁵ nondum expiatis uncta cruoribus,
periculosae plenum opus aleae,
tractas et incedis per ignis
suppositos cineri doloso.

paulum severae musa tragoediae

¹⁰ desit theatris: mox ubi publicas
res ordinaris, grande munus
Cecropio repetes cothurno,

insigne maestis praesidium reis
et consulenti, Pollio, curiae,

¹⁵ cui laurus aeternos honores

Delmatico peperit triumpho.

iam nunc minaci murmure cornuum
perstringis auris, iam litui strepunt,
iam fulgor armorum fugacis

²⁰ terret equos equitumque voltus.

audire magnos iam videor duces,
non indecoro pulvere sordidos
et cuncta terrarum subacta
praeter atrocem animum Catonis.

²⁵ Iuno et deorum quisquis amicior
Afris inulta cesserat inpotens
tellure victorum nepotes
rettulit inferias Iugurthae.

quis non Latino sanguine pinguior
³⁰ campus sepulcris in pia proelia
testatur auditumque Medis
Hesperiae sonitum ruinae?

qui gurgis aut quae flumina lugubris
ignara belli? quod mare Dauniae
³⁵ non decoloravere caedes?
quae caret ora cruore nostro?

sed ne relictis, Musa procax, iocis
Caeae retractes munera neniae,
mecum Dionaeo sub antro
⁴⁰ quaere modos leviori plectro.

2

¹ Nullus argento color est avaris
abdito terris, inimice lamnae
Crispe Sallusti, nisi temperato
splendeat usu.

⁵ vivet extento Proculeius aevo,
notus in fratres animi paterni:
illum aget penna metuente solvi
Fama superstes.

latius regnes avidum domando
¹⁰ spiritum quam si Libyam remotis
Gadibus iungas et uterque Poenus
serviat uni.

crescit indulgens sibi dirus hydrops
nec sitim pellit, nisi causa morbi
¹⁵ fugerit venis et aquosus albo
corpore languor.

redditum Cyri solio Phraaten
dissidens plebi numero beatorum
eximit Virtus populumque falsis
²⁰ dedocet uti

vocibus, regnum et diadema tutum
deferens uni propriamque laurum
quisquis ingentis oculo inretorto
spectat acervos.

3

¹ Aequam memento rebus in arduis
servare mentem, non secus in bonis
ab insolenti temperatam
laetitia, moriture Delli,

⁵ seu maestus omni tempore vixeris
seu te in remoto gramine per dies
festos reclinatum bearis
interiore nota Falerni.

quo pinus ingens albaque populus
¹⁰ umbram hospitem consociare amant
ramis? quid obliquo laborat
lympha fugax trepidare rivo?

huc vina et unguenta et nimium brevis
flores amoenae ferre iube rosae,
¹⁵ dum res et aetas et sororum
fila trium patiuntur atra.

cedes coemptis saltibus et domo
villaque, flavos quam Tiberis lavit,
cedes et exstructis in altum
²⁰ divitiis potietur heres.

divesne prisco natus ab Inacho
nil interest an pauper et infima
de gente sub divo moreris:
victima nil miserantis Orci.

²⁵ omnes eodem cogimur, omnium
versatur urna serius ocus

sors exitura et nos in aeternum
exilium inpositura cumbae.

4

¹ Ne sit ancillae tibi amor pudori,
Xanthia Phoeu: prius insolentem
serva Briseis niveo colore
movit Achillem,

⁵ movit Aiacem Telamone natum
forma captivae dominum Tecmessae,
arsit Atrides medio in triumpho
virgine rapta,

barbarae postquam cecidere turmae
¹⁰ Thessalo victore et ademptus Hector
tradidit fessis leviora tolli
Pergama Grai.

nescias an te generum beati
Phyllidis flavae decorent parentes:
¹⁵ regium certe genus, et penatis
maeret iniquos.

crede non illam tibi de scelesta
plebe dilectam neque sic fidelem,
sic lucro aversam potuisse nasci
²⁰ matre pudenda.

bracchia et voltum teretesque suras
integer laudo: fuge suspicari,
cuius octavum trepidavit aetas
claudere lustrum.

5

¹ Nondum subacta ferre iugum valet
cervice, nondum munia conparis
aequare nec tauri ruentis
in venerem tolerare pondus;

⁵ circa virentis est animus tuae
campos iuvencae nunc fluviis gravem
solantis aestum, nunc in udo
ludere cum vitulis salicto

praegestientis. tolle cupidinem
¹⁰ inmitis uvae: iam tibi lividos
distinguet autumnus racemos
purpureo varius colore.

iam te sequetur (currit enim ferox
aetas et illi quos tibi dempserit
¹⁵ adponet annos), iam proterva
fronte petet Lalage maritum

dilecta, quantum non Pholoe fugax,
non Chloris albo sic umero nitens
ut pura nocturno renidet

²⁰ luna mari, Cnidiussve Gyges,
quem si puellarum insereres choro,
mire sagacis falleret hospites
discrimen obscurum solutis
crinibus ambiguoque voltu.

6

¹ Septimi, Gadis aditure mecum et
Cantabrum indoctum iuga ferre nostra et
barbaras Syrtis, ubi Maura semper
aestuatur unda:

⁵ Tibur Argeo positum colono
sit meae sedes utinam senectae,
sit modus lasso maris et viarum
militiaeque.

unde si Parcae prohibent iniquae,
¹⁰ dulce pellitis ovibus Galaesi
flumen et regnata petam Laconi
rura Phalantho

ille terrarum mihi praeter omnis
angulus ridet, ubi non Hymetto
¹⁵ mella decedunt viridique certat
baca Venafro,

ver ubi longum tepidasque praebet
Iuppiter brumas et amicus Aulon
fertili Baccho minimum Falernis
²⁰ invidet uvis;

ille te mecum locus et beatae
postulant arces: ibi tu calentem
debita sparges lacrima favillam
vatis amici.

¹ O saepe mecum tempus in ultimum
deducte Bruto militiae duce,
quis te redonavit Quiritem
dis patriis Italoque caelo,

⁵ Pompei, meorum prime sodalium,
cum quo morantem saepe diem mero
fregi, coronatus nitentis
malobathro Syrio capillos?

tecum Philippos et celerem fugam
¹⁰ sensi relictis non bene parmula,
cum fracta virtus, et minaces
turpe solum tetigere mento;

sed me per hostis Mercurius celer
denso paventem sustulit aere,
¹⁵ te rursus in bellum resorbens
unda fretis tulit aestuosus.

ergo obligatam redde Iovi dapem
longaque fessum militia latus
depone sub lauro mea nec
²⁰ parce cadis tibi destinatis.

oblivioso levibus Massico
ciboria exple, funde capitibus
unguenta de conchis. quis ulla
deproperare apio coronas

²⁵ curatve myrto? quem Venus arbitrum
dicet bibendi? non ego sanius

bacchabor Edonis: recepto
dulce mihi furere est amico.

8

¹ Vlla si iuris tibi peierati
poena, Barine, nocuisset umquam,
dente si nigro fieres vel uno
turpior ungui,

⁵ crederem: sed tu simul obligasti
perfidum votis caput, enitescis
pulchrior multo iuvenumque prodis
publica cura.

expedit matris cineres opertos
¹⁰ fallere et toto taciturna noctis
signa cum caelo gelidaque divos
morte carentis

ridet hoc, inquam, Venus ipsa, rident
simplices Nymphae, ferus et Cupido
¹⁵ semper ardentis acuens sagittas
cote cruenta.

adde quod pubes tibi crescit omnis,
servitus crescit nova nec priores
inipiae tectum dominae relinquunt,
²⁰ saepe minati.

te suis matres metuunt iuvenis,
te senes parci miseraeque nuper
virgines nuptae, tua ne retardet
aura maritos.

9

¹ Non semper imbres nubibus hispidos
manant in agros aut mare Caspium
vexant inaequales procellae
usque nec Armeniis in oris,

⁵ amice Valgi, stat glacies iners
mensis per omnis aut Aquilonibus
querceta Gargani laborant
et foliis viduantur orni:

tu semper urges flebilibus modis
¹⁰ Mysten ademptum nec tibi Vespero
surgente decedunt amores
nec rapidum fugiente solem.

at non ter aevo functus amabilem
ploravit omnis Antiochum senex
¹⁵ annos nec inpubem parentes
Troilon aut Phrygiae sorores

flevire semper. desine mollium
tandem querellarum et potius nova
cantemus Augusti tropaea

²⁰ Caesaris et rigidum Niphaten

Medumque flumen gentibus additum
victis minores volvere vertices
intraque praescriptum Gelonos
exiguis equitare campis.

¹ Rectius vives, Licini, neque altum
semper urgendo neque, dum procellas
cautus horrescis, nimium premendo
litus iniquum.

⁵ auream quisquis mediocritatem
diligat, tutus caret obsoleti
sordibus tecti, caret invidenda
sobrius aula.

saepius ventis agitur ingens
¹⁰ pinus et celsae graviore casu
decidunt turres feriuntque summos
fulgura montis

sperat infestis, metuit secundis
alteram sortem bene praeparatum
¹⁵ pectus. informis hiemes reducit
Iuppiter, idem

submovet. non, si male nunc, et olim
sic erit: quondam cithara tacentem
suscitat Musam neque semper arcum
²⁰ tendit Apollo.

rebus angustis animosus atque
fortis adpare: sapienter idem
contrahes vento nimium secundo
turgida vela.

¹ Quid bellicosus Cantaber et Scythes,
 Hirpine Quinti, cogitet Hadria
 divisus obiecto, remittas
 quaerere nec trepides in usum

⁵ poscentis aevi pauca: fugit retro
 levis iuventas et decor arida
 pellente lascivos amores
 canitie facilemque somnum.

non semper idem floribus est honor
¹⁰ vernis neque uno luna rubens nitet
 voltu: quid aeternis minorem
 consiliis animum fatigas?

cur non sub alta vel platano vel hac
 pinu iacentes sic temere et rosa
¹⁵ canos odorati capillos,
 dum licet, Assyriaque nardo

potamus uncti? dissipat Euhius
 curas edacis. quis puer ocius
 restinguet ardentis Falerni
²⁰ pocula praetereunte lympa?

quis devium scortum eliciet domo
 Lyden? eburna, dic age, cum lyra
 maturet, in comptum Lacaenae
 more comam religata nodum.

¹ Nolis longa ferae bella Numantiae
 nec durum Hannibalem nec Siculum mare
 Poeno purpureum sanguine mollibus
 aptari citharae modis

⁵ nec saevos Lapithas et nimium mero
 Hylaeum domitosque Herculea manu
 Telluris iuvenes, unde periculum
 fulgens contremuit domus

Saturni veteris: tuque pedestribus
¹⁰ dices historiis proelia Caesaris,
 Maecenas, melius ductaque per vias
 regum colla minacium.

me dulcis dominae Musa Licymniae
 cantus, me voluit dicere lucidum
¹⁵ fulgentis oculos et bene mutuis
 fidum pectus amoribus;

quam nec ferre pedem dedecuit choris
 nec certare ioco nec dare bracchia
 ludentem nitidis virginibus sacro
²⁰ Dianae celebris die.

num tu quae tenuit dives Achaemenes
 aut pinguis Phrygiae Mygdonias opes
 permutare velis crine Licymniae
 plenas aut Arabum domos,

²⁵ cum flagrantia detorquet ad oscula
 cervicem aut facili saevitia negat

quae poscente magis gaudeat eripi,
interdum rapere occupet?

13

¹ Ille et nefasto te posuit die
quicumque primum, et sacrilega manu
produxit, arbos, in nepotum
perniciem opprobriumque pagi;

⁵ illum et parentis crediderim sui
fregisse cervicem et penetralia
sparsisse nocturno cruore
hospitis; ille venena Colcha

et quidquid usquam concipitur nefas
¹⁰ tractavit, agro qui statuit meo
te, triste lignum, te, caducum
in domini caput inmerentis

quid quisque vitet, numquam homini satis
cautum est in horas: navita Bosporum
¹⁵ Poenus perhorrescit neque ultra
caeca timet aliunde fata,

miles sagittas et celerem fugam
Parthi, catenas Parthus et Italum
robur; sed improvisa leti
²⁰ vis rapuit rapietque gentis.

quam paene furvae regna Proserpinae
et iudicantem vidimus Aeacum
sedesque discriptas piorum et
Aeoliis fidibus querentem

²⁵ Sappho puellis de popularibus
et te sonantem plenius aureo,
Alcaeae, plectro dura navis,
dura fugae mala, dura belli.

utrumque sacro digna silentio
³⁰ mirantur umbrae dicere, sed magis
pugnas et exactos tyrannos
densum umeris bibit aure volgas.

quid mirum, ubi illis carminibus stupens
demittit atras belua centiceps
³⁵ auris et intorti capillis
Eumenidum recreantur angues?

quin et Prometheus et Pelopis parens
dulci laborem decipitur sono
nec curat Orion leones
⁴⁰ aut timidos agitare lyncas

14

¹ Eheu fugaces, Postume, Postume,
labuntur anni nec pietas moram
rugis et instanti senectae
adferet indomitaeque morti,

⁵ non, si trecenis quotquot eunt dies,
amice, places inlacrimabilem
Plutona tauris, qui ter amplum
Geryonen Tityonque tristi

conpescit unda, scilicet omnibus
¹⁰ quicumque terrae munere vescimur

enaviganda, sive reges
sive inopes erimus coloni.

frustra cruento Marte carebimus
fractisque rauci fluctibus Hadriae,
¹⁵ frustra per autumnos nocentem
corporibus metuemus Austrum:

visendus ater flumine languido
Cocytos errans et Danaï genus
infame damnatusque longi
²⁰ Sisyphus Aeolides laboris.

linquenda tellus et domus et placens
uxor neque harum quas colis arborum
te praeter invisas cupressos
ulla brevem dominum sequetur.

²⁵ absumet heres Caecuba dignior
servata centum clavibus et mero
tinguet pavementum superbo,
pontificum potiore cenis.

15

¹ Iam pauca aratro iugera regiae
moles relinquent, undique latius
extenta visentur Lucrino
stagna lacu platanusque caelebs

⁵ evincet ulmos; tum violaria et
myrtus et omnis copia narium
spargent olivetis odorem
fertilibus domino priori,

tum spissa ramis laurea fervidos
¹⁰excludet ictus. non ita Romuli
praescriptum et intonsi Catonis
auspiciis veterumque norma.

privatus illis census erat brevis,
commune magnum: nulla decempedis
¹⁵metata privatis opacam
porticus excipiebat arcton

nec fortuitum spernere caespitem
leges sinebant, oppida publico
sumptu iubentes et deorum
²⁰templa novo decorare saxo.

16

¹Otium divos rogat in patenti
prensus Aegaeo, simul atra nubes
condidit lunam neque certa fulgent
sidera nautis,

⁵otium bello furiosa Thrace,
otium Medi pharetra decori,
Grosophe, non gemmis neque purpura ve-
nale nec auro.

non enim gazae neque consularis
¹⁰submovet lictor miseros tumultus
mentis et curas laqueata circum
tectae volantis

vivitur parvo bene cui paternum
splendet in mensa tenui salinum

¹⁵ nec levis somnos timor aut cupido
sordidus aufert.

quid brevi fortes iaculamur aevo
multa? quid terras alio calentis
sole mutamus? patriae quis exsul
²⁰ se quoque fugit?

scandit aeratas vitiosa navis
Cura nec turmas equitum relinquit
ocior cervis et agente nimbos
ocior Euro.

²⁵ laetus in praesens animus quod ultra est
oderit curare et amara lento
temperet risu: nihil est ab omni
parte beatum.

abstulit clarum cita mors Achillem,
³⁰ longa Tithonum minuit senectus
et mihi forsan tibi quod negarit
porriget hora.

te greges centum Siculaeque circum
mugiunt vaccae, tibi tollit hinnitum
³⁵ apta quadrigis equa, te bis Afro
murice tinctae

vestiunt lanae: mihi parva rura et
spiritum Graiae tenuem Camenae
Parca non mendax dedit et malignum
⁴⁰ spernere volgus.

¹ Cur me querelis exanimas tuis?
 nec dis amicum est nec mihi te prius
 obire, Maecenas, mearum
 grande decus columenque rerum.

⁵ a, te meae si partem animae rapit
 maturior vis, quid moror altera,
 nec carus aequae nec superstes
 integer? ille dies utramque

ducet ruinam. non ego perfidum
¹⁰ dixi sacramentum ibimus, ibimus,
 utcumque praecedes, supremum
 carpere iter comites parati.

me nec Chimaerae spiritus igneae
 nec si resurgat centimanus Gyas
¹⁵ divellet umquam: sic potenti
 Iustitiae placitumque Parcis.

seu Libra seu me Scorprios adspicit
 formidolosus pars violentior
 natalis horae seu tyrannus
²⁰ Hesperiae Capricornus undae:

utrumque nostrum incredibili modo
 consentit astrum; te Iovis inpio
 tutela Saturno refulgens
 eripuit volucrisque Fati

²⁵ tardavit alas, cum populus frequens
 laetum theatri ter crepuit sonum;

me truncus inlapsus cerebro,
sustulerat, nisi Faunus ictum

dextra levasset, Mercurialium
³⁰ custos virorum. reddere victimas
aedemque votivam memento;
nos humilem feriemus agnam.

18

¹ Non ebur neque aureum
mea renidet in domo lacunar,
non trabes Hymettiae
premunt columnas ultima recisas

⁵ Africa neque Attali
ignotus heres regiam occupavi
nec Laconicas mihi
trahunt honestae purpuras clientae.

at fides et ingeni
¹⁰ benigna vena est pauperemque dives
me petit: nihil supra
deos lacesso nec potentem amicum

largiora flagito,
satis beatus unicus Sabinis.

¹⁵ truditur dies die
novaeque pergunt interire lunae:

tu secanda marmora
locas sub ipsum funus et sepulcri
inmemor struis domos

²⁰ marisque Bais obstrepentis urges

submovere litora,
parum locuples continente ripa;
quid quod usque proximos
revellis agri terminos et ultra

²⁵ limites clientium
salis avarus? pellitur paternos
in sinu ferens deos
et uxor et vir sordidosque natos.

nulla certior tamen
³⁰ rapacis Orci fine destinata
aula divitem manet
erum. quid ultra tendis? aequa tellus

pauperi recluditur
regumque pueris nec satelles Orci
³⁵ callidum Promethea
revexit auro captus; hic superbum

Tantalum atque Tantali
genus coercet, hic levare functum
pauperem laboribus
⁴⁰ vocatus atque non vocatus audit.

19

¹ Bacchum in remotis carmina rupibus
vidi docentem, credite posteri,
Nymphasque discentis et auris
capripedum Satyrorum acutas

⁵ euhoe, recenti mens trepidat metu,
plenoque Bacchi pectore turbidum

laetatur. euhoe, parce Liber,
parce gravi metuende thyrsos.

fas pervicacis est mihi Thyiadas
¹⁰ vinique fontem lactis et uberes
cantare rivos atque truncis
lapsa cavis iterare mella;

fas et beatae coniugis additum
stellis honorem tectaque Penthei
¹⁵ disiecta non leni ruina
Thracis et exitium Lycurgi

tu flectis amnis, tu mare barbarum,
tu separatis uvidus in iugis
nodo coerces viperino
²⁰ Bistonidum sine fraude crinis.

tu, cum parentis regna per arduum
cohors gigantum scanderet inopia,
Rhoetum retorsisti leonis
unguibus horribilique mala;

²⁵ quamquam choreis aptior et iocis
ludoque dictus non sat idoneus
pugnae ferebaris; sed idem
pacis eras mediusque belli.

te vidit insons Cerberus aureo
³⁰ cornu decorum leniter atterens
caudam et recedentis trilingui
ore pedes tetigitque crura.

¹ Non usitata nec tenui ferar
 penna biformis per liquidum aethera
 vates neque in terris morabor
 longius invidiaque maior

⁵ urbis relinquam. non ego, pauperum
 sanguis parentum, non ego, quem vocas.
 dilecte Maecenas, obibo
 nec Stygia cohibebor unda.

iam iam residunt cruribus asperae
¹⁰ pelles et album mutor in alitem
 superne nascunturque leves
 per digitos umerosque plumae.

iam Daedaleo notior Icaro
 visam gementis litora Bospori
¹⁵ Syrtisque Gaetulas canorus
 ales Hyperboreosque campos.

me Colchus et qui dissimulat metum
 Marsae cohortis Dacus et ultimi
 noscent Geloni, me peritus
²⁰ discet Hiber Rhodanique potior.

absint inani funere neniae
 luctusque turpes et querimoniae;
 conpesce clamorem ac sepulcri
 mitte supervacuos honores.

Liber III

1

¹ Odi profanum volgus et arceo.
favete linguis: carmina non prius
audita Musarum sacerdos
virginibus puerisque canto.

⁵ regum timendorum in proprios greges,
reges in ipsos imperium est Iovis,
clari Giganteo triumpho,
cuncta supercilio moventis.

est ut viro vir latius ordinet
¹⁰ arbusta sulcis, hic generosior
descendat in campum petitor,
moribus hic meliorque fama

contendat, illi turba clientium
sit maior: aequa lege Necessitas
¹⁵ sortitur insignis et imos,
omne capax movet urna nomen.

destrictus ensis cui super inopia
cervice pendet, non Siculae dapes
dulcem elaborabunt saporem,
²⁰ non avium citharaeque cantus

somnum reducent: somnus agrestium
lenis virorum non humilis domos
fastidit umbrosamque ripam,
non Zephyris agitata Tempe.

²⁵ desiderantem quod satis est neque
tumultuosum sollicitat mare
nec saevus Arcturi cadentis
impetus aut orientis Haedi,

non verberatae grandine vineae
³⁰ fundusque mendax arbore nunc aquas
culpante, nunc torrentia agros
sidera, nunc hiemes iniquas.

contracta pisces aequora sentiunt
iactis in altum molibus: huc frequens
³⁵ caementa demittit redemptor
cum famulis dominusque terrae

fastidiosus: sed Timor et Minae
scandunt eodem, quo dominus, neque
decedit aerata triremi et
⁴⁰ post equitem sedet atra Cura.

quodsi dolentem nec Phrygius lapis
nec purpurarum sidere clarior
delenit usus nec Falerna
vitis Achaemeniumque costum,

⁴⁵ cur invidendis postibus et novo
sublime ritu moliar atrium?
cur valle permutem Sabina
divitias operosiores?

2

¹ Angustam amice pauperiem pati
robustus acri militia puer

condiscat et Parthos ferocis
vexet eques metuendus hasta

⁵ vitamque sub divo et trepidis agat
in rebus. illum ex moenibus hosticis
matrona bellantis tyranni
prospiciens et adulta virgo

suspiret “eheu, ne rudis agminum
¹⁰ sponsus lacesat regius asperum
tactu leonem, quem cruenta
per medias rapit ira caedes.”

dulce et decorum est pro patria mori:
mors et fugacem persequitur virum
¹⁵ nec parcit inbellis iuventae
poplitibus timidoque tergo.

Virtus, repulsae nescia sordidae,
intaminatis fulget honoribus
nec sumit aut ponit securis
²⁰ arbitrio popularis aurae.

Virtus, recludens inmeritis mori
caelum, negata temptat iter via
coetusque vulgaris et udam
spernit humum fugiente penna.

²⁵ est et fideli tuta silentio
merces: vetabo, qui Cereris sacrum
volgarit arcanae, sub isdem
sit trabibus fragilemque mecum
solvat phaselon; saepe Diespiter

³⁰ neglectus incesto addidit integrum,
raro antecedentem scelestum
deseruit pede Poena claudo.

3

¹ Iustum et tenacem propositi virum
non civium ardor prava iubentium,
non voltus instantis tyranni
mente quatit solida neque Auster,

⁵ dux inquieti turbidus Hadriae,
nec fulminantis magna manus Iovis:
si fractus inlabatur orbis,
inpavidum ferient ruinae.

hac arte Pollux et vagus Hercules
¹⁰ enisus arcis attigit igneas,
quos inter Augustus recumbens
purpureo bibet ore nectar,

hac te merentem, Bacche pater, tuae
vexere tigres indocili iugum
¹⁵ collo trahentes, hac Quirinus
Martis equis Acheronta fugit,

gratum elocuta consilientibus
Iunone divis: "Ilion, Ilion
fatalis incestusque iudex
²⁰ et mulier peregrina vertit

in pulverem ex quo destituit deos
mercede pacta Laomedon, mihi
castaeque damnatum Minervae

cum populo et duce fraudulento.

²⁵ iam nec Lacaenae splendet adulterae
famosus hospes nec Priami domus
periura pugnacis Achivos
Hectoreis opibus refringit

nostrisque ductum seditionibus
³⁰ bellum resedit; protinus et gravis
iras et invisum nepotem,
Troica quem peperit sacerdos,

Marti redonabo; illum ego lucidas
inire sedes, discere nectaris
³⁵ sucos et adscribi quietis
ordinibus patiar deorum.

dum longus inter saeviat Ilion
Romamque pontus, qualibet exsules
in parte regnanto beati;
⁴⁰ dum Priami Paridisque busto

insultet armentum et catulos ferae
celent inultae, stet Capitolium
fulgens triumphatisque possit
Roma ferox dare iura Medis.

⁴⁵ horrenda late nomen in ultimas
extendat oras, qua medius liquor
secernit Europen ab Afro,
qua tumidus rigat arva Nilus.

aurum inrepertum et sic melius situm,
⁵⁰ cum terra celat, spernere fortior

quam cogere humanos in usus
omne sacrum rapiente dextra,

quicumque mundo terminus obstitit
hunc tanget armis, visere gestiens,
⁵⁵ qua parte debacchentur ignes,
qua nebulae pluviique rores.

sed bellicosus fata Quiritibus
hac lege dico, ne nimium pii
rebusque fidentes avitae
⁶⁰ tecta velint reparare Troiae.

Troiae renascens alite lugubri
fortuna tristi clade iterabitur
ducente victrices catervas
coniuge me Iovis et sorore.

⁶⁵ ter si resurgat murus aeneus
auctore Phoebo, ter pereat meis
excisus Argivis, ter uxor
capta virum puerosque ploret”

non hoc iocosae conveniet lyrae —
⁷⁰ quo, Musa, tendis? desine pervicax
referre sermones deorum et
magna modis tenuare parvis.

4

¹ Descende caelo et dic age tibia
regina longum Calliope melos,
seu voce nunc mavis acuta
seu fidibus citharave Phoebi.

⁵ auditis? an me ludit amabilis
insania? audire et videor pios
errare per lucos, amoenae
quos et aquae subeunt et aerae.

me fabulosae Vulture in Apulo
¹⁰ nutricis extra limina Pulliae
ludo fatigatumque somno
fronde nova puerum palumbes

texere, mirum quod foret omnibus
quicumque celsae nidum Aceruntiae
¹⁵ saltusque Bantinos et arvum
pingue tenent humilis Forenti,

ut tuto ab atris corpore viperis
dormirem et ursis, ut premerer sacra
lauroque conlataque myrto
²⁰ non sine dis animosus infans.

vester, Camenae, vester in arduos
tollor Sabinos, seu mihi frigidum
Praeneste seu Tibur supinum
seu liquidae placuere Baiae.

²⁵ vestris amicum fontibus et choris
non me Philippis versa acies retro,
devota non extinxit arbor
nec Sicula Palinurus unda.

utcumque mecum vos eritis, libens
³⁰ insanientem navita Bosporum
temptabo et urentis harenas
litoris Assyrii viator,

visam Britannos hospitibus feros
et laetum equino sanguine Concanum,
³⁵ visam pharetratos Gelonos
et Scythicum inviolatus amnem.

vos Caesarem altum, militia simul
fessas cohortes abdidit oppidis,
finire quaerentem labores
⁴⁰ Pierio recreatis antro.

vos lene consilium et datis et dato
gaudetis, almae. scimus, ut inpios
Titanas immanemque turbam
fulmine sustulerit caduco

⁴⁵ qui terram inertem, qui mare temperat
ventosum et urbis regnaque tristia
divosque mortalisque turmas
imperio regit unus aequo.

magnum illa terrorem intulerat Iovi
⁵⁰ fidens iuventus horrida bracchiis
fratresque tendentes opaco
Pelion inposuisse Olympo.

sed quid Typhoeus et validus Mimas
aut quid minaci Porphyryon statu,
⁵⁵ quid Rhoetus evolsisque truncis
Enceladus iaculator audax

contra sonantem Palladis aegida
possent ruentes? hinc avidus stetit
Volcanus, hinc matrona Iuno et
⁶⁰ numquam umeris positurus arcum

qui rore puro Castaliae lavit
crinis solutos, qui Lyciae tenet
dumeta natalemque silvam
Delius et Patareus Apollo.

⁶⁵ vis consili expers mole ruit sua,
vim temperatam di quoque provehunt
in maius; idem odere viris
omne nefas animo moventis.

testis mearum centimanus Gyas
⁷⁰ sententiarum, notus et integrae
temptator Orion Dianae
virginea domitus sagitta.

iniecta monstris Terra dolet suis
maeretque partus fulmine luridum
⁷⁵ missos ad Orcum; nec peredit
inpositam celer ignis Aetnen

incontinentis nec Tityi iecur
reliquit ales, nequitiae additus
custos; amatorem trecentae
⁸⁰ Pirithoum cohibent catenae.

5

¹ Caelo tonantem credidimus Iovem
regnare; praesens divus habebitur
Augustus adiectis Britannis
imperio gravibusque Persis.

⁵ milesne Crassi coniuge barbara
turpis maritus vixit et hostium,

pro curia inversique mores!
consenuit socerorum in armis

sub rege Medo Marsus et Apulus,
¹⁰ anciliorum et nominis et togae
oblitus aeternaeque Vestae,
incolumi Iove et urbe Roma?

hoc caverat mens provida Reguli
dissentientis condicionibus
¹⁵ foedis et exemplo trahentis
perniciem veniens in aevum,

si non periret in miserabilis
captiva pubes. “signa ego Punicis
adfixa delubris et arma
²⁰ militibus sine caede” dixit

“derepta vidi, vidi ego civium
retorta tergo brachia libero
portasque non clausas et arva
Marte coli populata nostro.

²⁵ auro repensus scilicet acrior
miles redibit: flagitio additis
damnum; neque amissos colores
lana refert medicata fuco

nec vera virtus, cum semel excidit,
³⁰ curat reponi deterioribus.
si pugnat extricata densis
cerva plagis, erit ille fortis
qui perfidis se credidit hostibus

et Marte Poenos proteret altero;
³⁵ qui lora restrictis lacertis
sensit iners timuitque mortem,

hic, unde vitam sumeret inscius,
pacem duello miscuit. o pudor!
o magna Carthago, probrosis
⁴⁰ altior Italiae ruinis!”

fertur pudicae coniugis osculum
parvosque natos ut capitis minor
ab se removisse et virilem
torvus humi posuisse voltum,
⁴⁵ donec labantis consilio patres
firmaret auctor numquam alias dato
interque maerentis amicos
egregius properaret exul.

atqui sciebat, quae sibi barbarus
⁵⁰ tortor pararet: non aliter tamen
dimovit obstantis propinquos
et populum reditus morantem

quam si clientum longa negotia
diiudicata lite relinqueret
⁵⁵ tendens Venafranos in agros
aut Lacedaemonium Tarentum.

6

¹ Delicta maiorum inmeritus lues,
Romane, donec templa refeceris
aedisque labentis deorum et

foeda nigro simulacra fumo.

⁵ dis te minorem quod geris, imperas:
hinc omne principium, huc refer exitum:
di multa neglecti dederunt
Hesperiae mala luctuosae.

iam bis Monaeses et Pacori manus
¹⁰ inauspicatos contudit impetus
nostros et adiecisse praedam
torquibus exiguis renidet.

paene occupatam seditionibus
delevit urbem Dacus et Aethiops,
¹⁵ hic classe formidatus, ille
missilibus melior sagittis.

fecunda culpa saecula nuptias
primum inquinavere et genus et domos:
hoc fonte derivata clades
²⁰ in patriam populumque fluxit.

motus doceri gaudet Ionicos
matura virgo et fingitur artibus
iam nunc et incestos amores
de tenero meditatur ungui.

²⁵ mox iuniores quaerit adulteros
inter mariti vina neque eligit
cui donet inpermissa raptim
gaudia luminibus remotis,

sed iussa coram non sine conscio
³⁰ surgit marito, seu vocat institor

seu navis Hispanae magister,
dedecorum pretiosus emptor.

non his iuventus orta parentibus
infecit aequor sanguine Punico
³⁵ Pyrrhumque et ingentem cecidit
Antiochum Hannibalemque dirum,

sed rusticorum mascula militum
proles, Sabellis docta ligonibus
versare glaebas et severae
⁴⁰ matris ad arbitrium recisos

portare fustis, sol ubi montium
mutaret umbras et iuga demeret
bubus fatigatis amicum
tempus agens abeunte curru.

⁴⁵ damnosa quid non inminuit dies?
aetas parentum, peior avis, tulit
nos nequiores, mox daturos
progeniem vitiosiore.

7

¹ Quid fles, Asterie, quem tibi, candidi
primo restituent vere Favonii
Thyna merce beatum,
constantis iuvenem fide

⁵ Gygen? ille Notis actus ad Oricum
post insana Caprae sidera frigidas
noctis non sine multis
insomnis lacrimis agit.

atqui sollicitae nuntius hospitae,
¹⁰ suspirare Chloen et miseram tuis
dicens ignibus uri,
temptat mille vafer modis:

ut Proetum mulier perfida credulum
falsis inpulerit criminibus nimis
¹⁵ casto Bellerophontae
maturare necem, refert;

narrat paene datum Pelea Tartaro,
Magnessam Hippolyten dum fugit abstinens,
et peccare docentis
²⁰ fallax historias movet.

frustra: nam scopulis surdior Icari
voces audit adhuc integer. at tibi
ne vicinus Enipeus
plus iusto placeat cave;

²⁵ quamvis non alius flectere equum sciens
aeque conspicitur gramine Martio,
nec quisquam citus aequae
Tusco denatat alveo.

prima nocte domum claude neque in vias
³⁰ sub cantu querulae despice tibiae
et te saepe vocanti
duram difficilis mane.

8

¹ Martiis caelebs quid agam kalendis,
quid velint flores et acerra turis

plena miraris positusque carbo in
caespite vivo,

⁵ docte sermones utriusque linguae?
voveram dulcis epulas et album
Libero caprum prope funeratus
arboris ictu.

hic dies anno redeunte festus
¹⁰ corticem adstrictum pice dimovebit
amphorae fumum bibere institutae
consule Tullo.

sume, Maecenas, cyathos amici
sospitis centum et vigiles lucernas
¹⁵ perfer in lucem: procul omnis esto
clamor et ira.

mitte civilis super urbe curas:
occidit Daci Cotisonis agmen,
Medus infestus sibi luctuosis
²⁰ dissidet armis,

servit Hispanae vetus hostis orae
Cantaber, sera domitus catena,
iam Scythae laxo meditantur arcu
cedere campis.

²⁵ negligens, ne qua populus laboret,
parce privatus nimium cavere et
dona praesentis cape laetus horae,
linque severa.

9

¹ “Donec gratus eram tibi
nec quisquam potior bracchia candidae
cervici iuvenis dabat,
Persarum vigui rege beatior.”

⁵ “donec non alia magis
arsisti neque erat Lydia post Chloen,
multi Lydia nominis,
Romana vigui clarior Ilia.”

“me nunc Thressa Chloe regit,
¹⁰ dulcis docta modos et citharae sciens,
pro qua non metuum mori,
si parcent animae fata superstiti”

“me torret face mutua
Thurini Calais filius Ornyti,
¹⁵ pro quo bis patiar mori,
si parcent puero fata superstiti.”

“quid si prisca redit Venus
diductosque iugo cogit aeneo?
si flava excutitur Chloe
²⁰ reiectaeque patet ianua Lydiae?”

“quamquam sidere pulchrior
ille est, tu levior cortice et inprobo
iracundior Hadria:
tecum vivere amem, tecum obeam lubens.”

10

¹ Extremum Tanain si biberes, Lyce,
saevo nupta viro, me tamen asperas
porrectum ante foris obicere incolis
plorares Aquilonibus

⁵ audis, quo strepitu ianua, quo nemus
inter pulkra satum tecta remugiat
ventis et positas ut glaciet nives
puro numine Iuppiter?

ingratam Veneri pone superbiam,
¹⁰ ne currente retro funis eat rota:
non te Penelopen difficilem procis
Tyrrhenus genuit parens.

o quamvis neque te munera nec preces
nec tinctus viola pallor amantium
¹⁵ nec vir Pieria paelice saucius
curvat, supplicibus tuis

parcas, nec rigida mollior aesculo
nec Mauris animum mitior anguibus:
non hoc semper erit liminis aut aquae
²⁰ caelestis patiens latus.

11

¹ Mercuri, nam te docilis magistro
movit Amphion lapides canendo,
tuque testudo resonare septem
callida nervis,

⁵ nec loquax olim neque grata, nunc et
divitum mensis et amica templis,
dic modos, Lyde quibus obstinatas
adplicet auris,

quae velut latis equa trima campis
¹⁰ ludit exsultim metuitque tangi
nuptiarum expers et adhuc protervo
cruda marito.

tu potes tigris comitesque silvas
ducere et rivos celeres morari;
¹⁵ cessit immanis tibi blandienti
ianitor aulae

Cerberus, quamvis furiale centum
muniant angues caput eius atque
spiritus taeter saniesque manet
²⁰ ore trilingui;

quin et Ixion Tityosque voltu
risit invito, stetit urna paulum
sicca, dum grato Danaï puellas
carmine mulces.

²⁵ audiat Lyde scelus atque notas
virginum poenas et inane lymphae
dolum fundo pereuntis imo
seraque fata,

quae manent culpas etiam sub Orco.
³⁰ inipiae, (nam quid potuere maius?)
inipiae sponsos potuere duro
perdere ferro.

una de multis face nuptiali
digna periurum fuit in parentem
³⁵ splendide mendax et in omne virgo
nobilis aevum,

“surge” quae dixit iuveni marito,
“surge, ne longus tibi somnus unde
non times detur; socerum et scelestas
⁴⁰ falle sorores,

quae velut nactae vitulos leaenae
singulos eheu lacerant: ego illis
mollior nec te feriam neque intra
claustra tenebo.

⁴⁵ me pater saevis oneret catenis,
quod viro clemens misero peperci,
me vel extremos Numidarum in agros
classe releget:

i pedes quo te rapiunt et aerae,
⁵⁰ dum favet nox et Venus, i secundo
omine et nostri memorem sepulcro
scalpe querelam.”

12

¹ Miserarum est neque amoris dare ludum neque dulci
mala vino lavere, aut exanimari metuentis
patruae verbera linguae.

tibi qualum Cythereae puer ales, tibi telas
⁵ operosaeque Minervae studium aufert, Neobule,
Liparaei nitor Hebri,

simul unctos Tiberinis umeros lavit in undis,
eques ipso melior Bellerophonte, neque pugno
neque segni pede victus,

¹⁰ catus idem per apertum fugientis agitato
grege cervos iaculari et celer arto latitantem
fruticeto excipere aprum.

13

¹ O fons Bandusiae splendidior vitro,
dulci digne mero non sine floribus,
cras donaberis haedo,
cui frons turgida cornibus

⁵ primis et venerem et proelia destinat;
frustra: nam gelidos inficiet tibi
rubro sanguine rivos
lascivi suboles gregis.

te flagrantis atrox hora Caniculae
¹⁰ nescit tangere, tu frigus amabile
fessis vomere tauris
praebeas et pecori vago.

fies nobilium tu quoque fontium
me dicente cavis inpositam ilicem
¹⁵ saxis, unde loquaces
lympae desiliunt tuae.

14

¹ Herculis ritu modo dictus, o plebs,
morte venalem petiisse laurum

Caesar Hispana repetit penatis
victor ab ora.

⁵ unico gaudens mulier marito
prodeat iustis operata sacris
et soror clari ducis et decorae
supplice vitta

virginum matres iuvenumque nuper
¹⁰ sospitum; vos, o pueri et puellae
iam virum expertae, male nominatis
parcite verbis.

hic dies vere mihi festus atras
exiget curas ego nec tumultum
¹⁵ nec mori per vim metuam tenente
Caesare terras.

i pete unguentum, puer, et coronas
et cadum Marsi memorem duelli,
Spartacum siqua potuit vagantem
²⁰ fallere testa.

dic et argutae properet Neerae
murream nodo cohibere crinem;
si per invisum mora ianitorem
fiet, abito.

²⁵ lenit albescens animos capillus
litium et rixae cupidos protervae;
non ego hoc ferrem calidus iuventa
consule Planco.

15

- ¹ Uxor pauperis Ibyci,
tandem nequitiae fige modum tuae
famosisque laboribus;
maturo propior desine funeri
- ⁵ inter ludere virgines
et stellis nebulam spargere candidis.
non, siquid Pholoen, satis
et te, Chlori, decet: filia rectius
- expugnat iuvenum domos,
¹⁰ pulso Thyias uti concita tympano.
illam cogit amor Nothi
lascivae similem ludere capreae,
- te lanae prope nobilem
tonsae Luceriam, non citharae decent
- ¹⁵ nec flos purpureus rosae
nec poti, vetulam, faece tenus cadi.

16

- ¹ Inclusam Danaen turris aenea
robustaeque fores et vigilum canum
tristes excubiae munierant satis
nocturnis ab adulteris,
- ⁵ si non Acrisium virginis abditae
custodem pavidum Iuppiter et Venus
risissent: fore enim tutum iter et patens
converso in pretium deo.

aurum per medios ire satellites
¹⁰ et perrumpere amat saxa potentius
ictu fulmineo: concidit auguris
Argivi domus ob lucrum

demersa exitio; diffidit urbium
portas vir Macedo et subruit aemulos
¹⁵ reges muneribus; munera navium
saevos inlaqueant duces.

crescentem sequitur cura pecuniam
maiorumque fames. iure perhorru
late conspicuum tollere verticem,
²⁰ Maecenas, equitum decus.

quanto quisque sibi plura negaverit,
ab dis plura feret nil cupientium
nudus castra peto et transfuga divitum
partis linquere gestio,

²⁵ contemptae dominus splendidior rei,
quam si quidquid arat inpiger Apulus
occultare meis dicerer horreis,
magnas inter opes inops.

purae rivos aquae silvae iugerum
³⁰ paucorum et segetis certa fides meae
fulgentem imperio fertilis Africae
fallit sorte beatior.

quamquam nec Calabriae mella ferunt apes
nec Laestrygonia Bacchus in amphora
³⁵ languescit mihi nec pinguis Gallicis
crescunt vellera pascuis:

inportuna tamen pauperies abest
nec, si plura velim, tu dare deneges.
contracto melius parva cupidine

⁴⁰ vectigalia porrigam

quam si Mygdoniis regnum Alyattei
campis continuem. multa petentibus
desunt multa: bene est cui deus obtulit
parca quod satis est manu.

17

¹ Aeli vetusto nobilis ab Lamo,
quando et priores hinc Lamias ferunt
denominatos et nepotum
per memores genus omne fastos,

⁵ auctore ab illo ducis originem,
qui Formiarum moenia dicitur
princeps et innantem Maricae
litoribus tenuisse Lirim,

late tyrannus:— cras foliis nemus

¹⁰ multis et alga litus inutili
demissa tempestas ab Euro
sternet, aquae nisi fallit augur

annosa cornix. dum potes, aridum
conpone lignum: cras genium mero

¹⁵ curabis et porco bimenstri
cum famulis operum solutis.

18

¹ Faune, Nympharum fugientum amator,
per meos finis et aprica rura
lenis incedas abeasque parvis
aequus alumnis,

⁵ si tener pleno cadit haedus anno
larga nec desunt Veneris sodali
vina craterae, vetus ara multo
fumat odore.

ludit herboso pecus omne campo
¹⁰ cum tibi nonae redeunt Decembres,
festus in pratis vacat otioso
cum bove pagus,

inter audacis lupo errat agnos,
spargit agrestis tibi silva frondes,
¹⁵ gaudet invisam pepulisse fossor
ter pede terram.

19

¹ Quantum distet ab Inacho
Codrus pro patria non timidus mori
narras et genus Aeaci
et pugnata sacro bella sub Illo:

⁵ quo Chium pretio cadum
mercemur, quis aquam temperet ignibus,
quo praebente domum et quota
Paelignis caream frigoribus, taces.

da lunae propere novae,
¹⁰ da noctis mediae, da, puer, auguris
Murenæ: tribus aut novem
miscentur cyathis pocula commodis.

qui Musas amat imparis,
ternos ter cyathos attonitus petet
¹⁵ vates; tris prohibet supra
rixarum metuens tangere Gratia

nudis iuncta sororibus.
insanire iuvat: cur Berecynthiae
cessant flamina tibiae?
²⁰ cur pendet tacita fistula cum lyra?

parentis ego dexteras
odi: sparge rosas, audiat invidus
dementem strepitum Lycus
et vicina seni non habilis Lyco.

²⁵ spissa te nitidum coma,
puro te similem, Telephe, Vespero
tempestiva petit Rhode;
me lentus Glycerae torret amor meae.

20

¹ Non vides, quanto moveas periclo,
Pyrrhe, Gaetulæ catulos leaenæ?
dura post paulo fugies inaudax
proelia raptor,

⁵ cum per obstantis iuvenum catervas
ibit insignem repetens Nearchum:

grande certamen, tibi praeda cedat,
maior an illa.

interim, dum tu celeres sagittas
¹⁰ promis, haec dentis acuit timendos,
arbiter pugnae posuisse nudo
sub pede palmam

fertur et leni recreare vento
sparsum odoratis umerum capillis,
¹⁵ qualis aut Nireus fuit aut aquosa
raptus ab Ida.

21

¹ O nata mecum consule Manlio,
seu tu querellas sive geris iocos
seu rixam et insanos amores
seu facilem, pia testa, somnum,

⁵ quocumque lectum nomine Massicum
servas, moveri digna bono die,
descende Corvino iubente
promere languidiora vina.

non ille, quamquam Socraticis madet
¹⁰ sermonibus, te neglegit horridus:
narratur et prisci Catonis
saepe mero caluisse virtus.

tu lene tormentum ingenio admoves
plerumque duro, tu sapientium
¹⁵ curas et arcanum iocoso
consilium retegis Lyaeo,

tu spem reducis mentibus anxiis
virisque et addis cornua pauperi
post te neque iratos trementi
²⁰ regum apices neque militum arma.

te Liber et si laeta aderit Venus
segnesque nodum solvere Gratiae
viviaeque producent lucernae,
dum rediens fugat astra Phoebus.

22

¹ Montium custos nemorumque, virgo,
quae laborantis utero puellas
ter vocata audis adimisque leto,
diva triformis,

⁵ imminens villae tua pinus esto,
quam per exactos ego laetus annos
verris obliquum meditantis ictum
sanguine donem.

23

¹ Caelo supinas si tuleris manus
nascente luna, rustica Phidyle,
si ture placaris et horna
fruge Laris avidaque porca:

⁵ nec pestilentem sentiet Africum
fecunda vitis nec sterilem seges
robiginem aut dulces alumni
pomifero grave tempus anno.

nam quae nivali pascitur Algidio
¹⁰devota quercus inter et ilices
aut crescit Albanis in herbis
victima, pontificum securis

cervice tinguet: te nihil attinet
temptare multa caede bidentium
¹⁵parvos coronantem marino
rore deos fragilique myrto.

inmunis aram si tetigit manus,
non sumptuosa blandior hostia,
mollivit aversos Penatis
²⁰farre pio et saliente mica.

24

¹Intactis opulentior
thesauris Arabum et divitis Indiae
caementis licet occupes
terrenum omne tuis et mare publicum:

⁵si figit adamantinos
summis verticibus dira Necessitas
clavos, non animum metu,
non mortis laqueis expedies caput.

campestres melius Scythae,
¹⁰quorum plaustra vagas rite trahunt domos
vivunt et rigidi Getae,
inmetata quibus iugera liberas

fruges et Cererem ferunt
nec cultura placet longior annua

¹⁵ defunctumque laboribus
aequali recreat sorte vicarius.

illic matre carentibus
privignis mulier temperat innocens
nec dotata regit virum

²⁰ coniunx nec nitido fidit adultero;

dos est magna parentium
virtus et metuens alterius viri
certo foedere castitas,
et peccare nefas aut pretium est mori.

²⁵ o quisquis volet inpias
caedis et rabiem tollere civicam,
si quaeret pater urbium
subscribi statuis, indomitam audeat

refrenare licentiam,

³⁰ clarus postgenitis: quatenus, heu nefas
virtutem incolumem odimus,
sublatam ex oculis quaerimus invidi.

quid tristes querimoniae,
si non supplicio culpa reciditur,

³⁵ quid leges sine moribus
vanae proficiunt, si neque fervidis

pars inclusa caloribus
mundi nec Boreae finitimum latus
durataeque solo nives

⁴⁰ mercatorem abigunt, horrida callidi

vincunt aequora navitae,

magnum pauperies opprobrium iubet
quidvis et facere et pati
virtutisque viam deserit arduae?

⁴⁵ vel nos in Capitolium,
quo clamor vocat et turba faventium,
vel nos in mare proximum
gemmas et lapides aurum et inutile,

summi materiem mali,
⁵⁰ mittamus, scelerum si bene paenitet.
eradenda cupidinis
pravi sunt elementa et tenerae nimis

mentes asperioribus
formandae studiis. nescit equo rudis
⁵⁵ haerere ingenuus puer
venarique timet, ludere doctior,

seu Graeco iubeas trocho
seu malis vetita legibus alea,
cum periura patris fides
⁶⁰ consortem socium fallat et hospites

indignoque pecuniam
heredi properet. scilicet improbae
crescunt divitiae, tamen
curtae nescio quid semper abest rei.

25

¹ Quo me, Bacche, rapis tui
plenum? quae nemora aut quos agor in specus,
velox mente nova? quibus

antris egregii Caesaris audiar

⁵ aeternum meditans decus
stellis inserere et consilio Iovis?
dicam insigne, recens, adhuc
indictum ore alio. non secus in iugis

exsomnis stupet Euhias

¹⁰ Hebrum prospiciens et nive candidam
Thracen ac pede barbaro
lustratam Rhodopen, ut mihi devio

ripas et vacuum nemus
mirari libet. o Naiadum potens

¹⁵ Baccharumque valentium
proceras manibus vertere fraxinos,

nil parvum aut humili modo,
nil mortale loquar. dulce periculum est,
o Lenae, sequi deum

²⁰ cingentem viridi tempora pampino.

26

¹ Vixi puellis nuper idoneus
et militavi non sine gloria;
nunc arma defunctumque bello
barbiton hic paries habebit,

⁵ laevum marinae qui Veneris latus
custodit. hic, hic ponite lucida
funalia et vectis et arcus
oppositis foribus minacis.

o quae beatam diva tenes Cyprum et
¹⁰ Memphin carentem Sithonia nive,
regina, sublimi flagello
tange Chloen semel arrogantem.

27

¹ Inpios parrae recinentis omen
ducat et praegnans canis aut ab agro
rava decurrens lupa Lanuvino
fetaque volpes;

⁵ rumpat et serpens iter institutum,
si per obliquum similis sagittae
terruit mannos: ego cui timebo,
providus auspex,

antequam stantis repetat paludes
¹⁰ imbrium divina avis imminentium,
oscinem corvum prece suscitabo
solis ab ortu.

sis licet felix, ubicumque mavis,
et memor nostri, Galatea, vivas
¹⁵ teque nec laevos vetet ire picus
nec vaga cornix.

sed vides, quanto trepidet tumultu
pronus Orion. ego quid sit ater
Hadriae novi sinus et quid albus
²⁰ peccet Iapyx.

hostium uxores puerique caecos
sentiant motus orientis Austri et

aequoris nigri fremitum et trementis
verbere ripas.

²⁵ sic et Europe niveum doloso
credidit tauro latus et scatentem
beluis pontum mediasque fraudes
palluit audax.

nuper in pratis studiosa florum et
³⁰ debitae Nymphis opifex coronae
nocte sublustri nihil astra praeter
vidit et undas.

quae simul centum tetigit potentem
oppidis Creten, “pater, o relictum
³⁵ filiae nomen pietasque” dixit
“victa furore!

unde quo veni? levis una mors est
virginum culpa. vigilansne ploro
turpe commissum an vitiis carentem
⁴⁰ ludit imago

vana, quae porta fugiens eburna
somnia ducit? meliusne fluctus
ire per longos fuit an recentis
carpere flores?

⁴⁵ siquis infamem mihi nunc iuvenum
dedat iratae, lacerare ferro et
frangere enitar modo multum amati
cornua monstri.

inpudens liqui patrios Penates,

⁵⁰ inpudens Orcum moror. o deorum
siquis haec audis, utinam inter errem
nuda leones.

antequam turpis macies decentis
occupet malas teneraeque sucus
⁵⁵ defluat praedae, speciosa quaero
pascere tigris

“vilis Europe” pater urget absens:
“quid mori cessas? potes hac ab orno
pendulum zona bene te secuta
⁶⁰ laedere collum.

sive te rupes et acuta leto
saxa delectant, age te procellae
crede veloci, nisi erile mavis
carpere pensum

⁶⁵ regius sanguis dominaeque tradi
barbarae paelex.”” aderat querenti
perfidum ridens Venus et remisso
filius arcu.

mox ubi lusit satis, “abstineto”
⁷⁰ dixit “irarum calidaeque rixae,
cum tibi invisus laceranda reddet
cornua taurus.

uxor invicti Iovis esse nescis.
mitte singultus, bene ferre magnam
⁷⁵ disce fortunam; tua sectus orbis
nomina ducet.”

28

- ¹ Festo quid potius die
Neptuni faciam? prome reconditum,
Lyde, strenua Caecubum,
munitaeque adhibe vim sapientiae.
- ⁵ inclinare meridiem
sentis et, veluti stet volucris dies,
parcis deripere horreo
cessantem Bibuli consulis amphoram.
- nos cantabimus invicem
- ¹⁰ Neptunum et viridis Nereidum comas;
tu curva recines lyra
Latonam et celeris spicula Cynthiae;
- summo carmine quae Cnidon
fulgentisque tenet Cycladas et Paphon
- ¹⁵ iunctis visit oloribus
dicetur, merita Nox quoque nenia.

29

- ¹ Tyrrhena regum progenies, tibi
non ante verso lene merum cado
cum flore, Maecenas, rosarum et
pressa tuis balanus capillis
- ⁵ iamdudum apud me est: eripe te morae
ne semper udum Tibur et Aefulae
declive contempleris arvum et
Telegoni iuga parricidae.

fastidiosam desere copiam et
¹⁰ molem propinquam nubibus arduis,
omitte mirari beatae
fumum et opes strepitumque Romae.

plerumque gratae divitibus vices
mundaeque parvo sub lare pauperum
¹⁵ cenae sine aulaeis et ostro
sollicitam explicuere frontem.

Iam clarus occultum Andromedae pater
ostendit ignem, iam Procyon furit
et stella vesani Leonis,
²⁰ sole dies referente siccos;

iam pastor umbras cum grege languido
rivumque fessus quaerit et horidi
dumeta Silvani, caretque
ripa vagis taciturna ventis.

²⁵ tu civitatem quis deceat status
curas et urbi sollicitus times
quid Seres et regnata Cyro
Bactra parent Tanaisque discors.

prudens futuri temporis exitum
³⁰ caliginosa nocte premit deus
ridetque, si mortalis ultra
fas trepidat. quod adest memento

conponere aequos; cetera fluminis
ritu feruntur, nunc medio alveo
³⁵ cum pace delabentis Etruscum
in mare, nunc lapides adesos

stirpisque raptas et pecus et domos
volventis una, non sine montium
clamore vicinaeque silvae,

⁴⁰ cum fera diluvies quietos

inritat amnis. ille potens sui
laetusque deget cui licet in diem
dixisse “vixi: cras vel atra
nube polum pater occupato

⁴⁵ vel sole puro; non tamen inritum
quodcumque retro est efficiet neque
diffinget infectumque reddet
quod fugiens semel hora vexit.”

Fortuna saevo laeta negotio et
⁵⁰ ludum insolentem ludere pertinax
transmutat incertos honores,
nunc mihi nunc alii benigna.

laudo manentem; si celeres quatit
pennas, resigno quae dedit et mea
⁵⁵ virtute me involvo probamque
pauperiem sine dote quaero.

non est meum, si mugiat Africis
malus procellis, ad miseras preces
decurrere et votis pacisci
⁶⁰ ne Cypriae Tyriaeque merces

addant avaro divitias mari:
tunc me biremis praesidio scaphae
tutum per Aegaeos tumultus
aura feret geminusque Pollux.

- ¹ Exegi monumentum aere perennius
 regalique situ pyramidum altius,
 quod non imber edax, non aquilo impotens
 possit diruere aut innumerabilis
⁵ annorum series et fuga temporum.
 non omnis moriar multaue pars mei
 vitabit Libitinam; usque ego postera
 crescā laude recens, dum Capitolium
 scandet cum tacita virgine pontifex.
¹⁰ dicar, qua violens obstrepit Aufidus
 et qua pauper aquae Daunus agrestium
 regnavit populorum, ex humili potens,
 princeps Aeolium carmen ad Italos
 deduxisse modos. sume superbiam
¹⁵ quaesitam meritis et mihi Delphica
 lauro cinge volens, Melpomene, comam.

Liber IV

1

- ¹ Intermissa, Venus, diu
 rursus bella moves? parce, precor precor.
 non sum qualis eram bonae
 sub regno Cinarae. desine, dulcium
⁵ mater saeva Cupidinum,
 circa lustra decem flectere mollibus
 iam durum imperiis: abi,
 quo blandae iuvenum te revocant preces.

tempestivius in domum

¹⁰ Pauli purpureis ales oloribus
comissabere Maximi,
si torrere iecur quaeris idoneum;

namque et nobilis et decens
et pro sollicitis non tacitus reis

¹⁵ et centum puer artium
late signa feret militiae tuae

et, quandoque potentior
largi muneribus riserit aemuli,
Albanos prope te lacus

²⁰ ponet marmoream sub trabe citrea.

illic plurima naribus
duces tura lyraeque et Berecynthiae
delectabere tibiae
mixtis carminibus non sine fistula;

²⁵ illic bis pueri die
numen cum teneris virginibus tuum
laudantes pede candido
in morem Salium ter quatient humum.

me nec femina nec puer
³⁰ iam nec spes animi credula mutui
nec certare iuvat mero
nec vincere novis tempora floribus.

sed cur heu, Ligurine, cur
manat rara meas lacrima per genas?

³⁵ cur facunda parum decoro
inter verba cadit lingua silentio?

nocturnis ego somniis
iam captum teneo, iam volucrem sequor
te per gramina Martii
⁴⁰campi, te per aquas, dure, volubilis.

2

¹ Pindarum quisquis studet aemulari,
Iulle, ceratis ope Daedalea
nititur pennis vitreo daturus
nomina ponto.

⁵ monte decurrens velut amnis, imbres
quem super notas aluere ripas,
fervet inmensusque ruit profundo
Pindarus ore,

laurea donandus Apollinari,
¹⁰ seu per audacis nova dithyrambos
verba devolvit numerisque fertur
lege solutis,

seu deos regesque canit, deorum
sanguinem, per quos cecidere iusta
¹⁵ morte Centauri, cecidit tremendae
flamma Chimaerae,

sive quos Elea domum reducit
palma caelestis pugilemve equomve
dicit et centum potiore signis
²⁰ munere donat,

flebili sponsae iuvenemve raptum
plorat et viris animumque moresque

aureos educit in astra nigroque
invidet Orco.

²⁵ multa Dircaeum levat aura cycnum,
tendit, Antoni, quotiens in altos
nubium tractus: ego apis Matinae
more modoque

grata carpentis thyma per laborem
³⁰ plurimum circa nemus uvidique
Tiburis ripas operosa parvos
carmina fingo.

concines maiore poeta plectro
Caesarem, quandoque trahet ferocis
³⁵ per sacrum clivum merita decorus
fronde Sygambros;

quo nihil maius meliusve terris
fata donavere bonique divi
nec dabunt, quamvis redeant in aurum
⁴⁰ tempora priscum.

concines laetosque dies et urbis
publicum ludum super inpetrato
fortis Augusti reditu forumque
litibus orbum.

⁴⁵ tum meae, si quid loquar audiendum,
vocis accedet bona pars et “o sol
pulcher, o laudande!” canam recepto
Caesare felix.

teque, dum procedis, “Io Triumphe”

⁵⁰ non semel dicemus, “Io Triumphe”
civitas omnis dabimusque divis
tura benignis.

te decem tauri totidemque vaccae,
me tener solvet vitulus, relictā
⁵⁵ matre qui largis iuvenescit herbis
in mea vota,

fronte curvatos imitatus ignis
tertium lunae referentis ortum,
qua notam duxit, niveus videri,
⁶⁰ cetera fulvos.

3

¹ Quem tu, Melpomene, semel
nascentem placido lumine videris,
illum non labor Isthmius
clarabit pugilem, non equos inpiger

⁵ curru ducet Achaico
victorem neque res bellica Deliis
ornatum foliis ducem,
quod regum tumidas contuderit minas,

ostendet Capitolio:

¹⁰ sed quae Tibur aquae fertile praefluunt
et spissae nemorum comae
fingent Aeolio carmine nobilem.

Romae principis urbium
dignatur suboles inter amabilis
¹⁵ vatū ponere me choros

et iam dente minus mordeor invido.

o testudinis aureae

dulcem quae strepitum, Pieri, temperas,

o mutis quoque piscibus

²⁰ donatura cycni, si libeat, sonum,

totum muneris hoc tui est,

quod monstror digito praetereuntium

Romanae fidicen lyrae:

quod spiro et placeo, si placeo, tuum est.

4

¹ Qualem ministrum fulminis alitem,
cui rex deorum regnum in avis vagas
permisit expertus fidelem
Iuppiter in Ganymede flavo,

⁵ olim iuventas et patrius vigor
nido laborum propulit inscium,
vernique iam nimbis remotis
insolitos docuere nisus

venti paventem, mox in ovilia

¹⁰ demisit hostem vividus impetus,
nunc in reluctantis dracones
egit amor dapis atque pugnae;

qualemve laetis caprea pascuis
intenta fulvae matris ab ubere

¹⁵ iam lacte depulsum leonem
dente novo peritura vidit:

videre Raetis bella sub Alpibus
Drusum gerentem Vindelici. quibus
mos unde deductus per omne
²⁰ tempus Amazonia securi

dextras obarmet, quaerere distuli
nec scire fas est omnia, sed diu
lateque victrices catervae
consiliis iuvenis revictae

²⁵ sensere, quid mens rite, quid indoles
nutrita faustis sub penetralibus
posset, quid Augusti paternus
in pueros animus Neronēs.

fortes creantur fortibus et bonis:
³⁰ est in iuvenis, est in equis patrum
virtus neque inbellem feroces
progenerant aquilae columbam.

doctrina sed vim promovet insitam
rectique cultus pectora roborant;
³⁵ utcumque defecere mores,
indecorant bene nata culpaē.

quid debeas, o Roma, Neronibus,
testis Metaurum flumen et Hasdrubal
devictus et pulcher fugatis
⁴⁰ ille dies Latio tenebris,

qui primus alma risit adorea,
dirus per urbis Afer ut Italas
ceu flamma per taedas vel Eurus
per Siculas equitavit undas.

⁴⁵ post hoc secundis usque laboribus
Romana pubes crevit et inpio
vastata Poenorum tumultu
fana deos habuere rectos.

dixitque tandem perfidus Hannibal:
⁵⁰ “cervi, luporum praeda rapacium,
sectamur ultro quos opimus
fallere et effugere est triumphus.

gens, quae cremato fortis ab Ilio
iactata Tuscis aequoribus sacra
⁵⁵ natosque maturosque patres
pertulit Ausonias ad urbis,

duris ut ilex tona bipennibus
nigrae feraci frondis in Algido,
per damna, per caedis ab ipso
⁶⁰ ducit opes animumque ferro.

non hydra secto corpore firmior
vinci dolentem crevit in Herculem
monstrumve submittere Colchi
maius Echioniaeve Thebae.

⁶⁵ merses profundo, pulchrior evenit;
luctere, multa proruet integrum
cum laude victorem geretque
proelia coniugibus loquenda.

Carthagini iam non ego nuntios
⁷⁰ mittam superbos: occidit, occidit
spes omnis et fortuna nostri
nominis Hasdrubale interempto.

nil Claudiae non perficient manus,
quas et benigno numine Iuppiter
⁷⁵ defendit et curae sagaces
expediunt per acuta belli”.

5

¹ Divis orte bonis, optume Romulae
custos gentis, abes iam nimium diu;
maturum reditum pollicitus patrum
sancto concilio redi.

⁵ lucem redde tuae, dux bone, patriae:
instar veris enim voltus ubi tuus
adfulsit populo, gratior it dies
et soles melius nitent.

ut mater iuvenem, quem Notus invido
¹⁰ flatu Carpathii trans maris aequora
cunctantem spatio longius annuo
dulci distinet a domo,

votis ominibusque et precibus vocat
curvo nec faciem litore dimovet:
¹⁵ sic desideriiis icta fidelibus
quaerit patria Caesarem.

tutus bos etenim rura perambulat,
nutrit rura Ceres almaque Faustitas,
pacatum volitant per mare navitae;
²⁰ culpari metuit fides,

nullis polluitur casta domus stupris,
mos et lex maculosum edomuit nefas,

laudantur simili prole puerperae,
culpam poena premit comes.

²⁵ quis Parthum paveat, quis gelidum Scythen,
quis Germania quos horrida parturit
fetus incolumi Caesare? quis ferae
bellum curet Hiberiae?

condit quisque diem collibus in suis
³⁰ et vitem viduas ducit ad arbores;
hinc ad vina redit laetus et alteris
te mensis adhibet deum;

te multa prece, te prosequitur mero
defuso pateris et Laribus tuum
³⁵ miscet numen, uti Graecia Castoris
et magni memor Herculis.

“longas o utinam, dux bone, ferias
praestes Hesperiae!” dicimus integro
sicci mane die, dicimus uvidi,
⁴⁰ cum sol Oceano subest.

6

¹ Dive, quem proles Niobeae magnae
vindicem linguae Tityosque raptor
sensit et Troiae prope victor altae
Pthius Achilles,

⁵ ceteris maior, tibi miles inpar,
filius quamvis Thetidis marinae
Dardanas turris quateret tremenda
cuspidē pugna—

ille, mordaci velut icta ferro

¹⁰ pinus aut impulsus cupressus Euro,
procidit late posuitque collum in
pulvere Teucro;

ille non inclusus equo Minervae
sacra mentito male feriatos

¹⁵ Troas et laetam Priami choreis
falleret aulam,

sed palam captis gravis, heu nefas, heu,
nescios fari pueros Achivis
ureret flammis, etiam latentem

²⁰ matris in alvo,

ni tuis victus Venerisque gratae
vocibus divum pater adnuisset
rebus Aeneae potiore ductos
alite muros.

²⁵ doctor argutae fidicen Thaliae
Phoebe, qui Xantho lavis amne crinis,
Dauniae defende decus Camenae,
levis Agyieū.

spiritum Phoebus, mihi Phoebus artem

³⁰ carminis nomenque dedit poetae.
virginum primae puerique claris
patribus orti,

Deliae tutela deae, fugacis
lyncae et cervos cohibentis arcu,

³⁵ Lesbium servate pedem meique
pollicis ictum

rite Latonae puerum canentes,
rite crescentem face Noctilucam,
prosperam frugum celeremque pronos
⁴⁰volvare mensis.

nupta iam dices “ego dis amicum
saeculo festas referente luces
reddidi carmen docilis modorum
vatis Horati.”

7

¹ Diffugere nives, redeunt iam gramina campis
arboribusque comae;
mutat terra vices et decrescentia ripas
flumina praetereunt;

⁵ Gratia cum Nymphis geminisque sororibus audet
ducere nuda choros:
inmortalia ne speres, monet annus et alium
quae rapit hora diem.

frigora mitescunt Zephyris, ver proterit aestas
¹⁰interitura, simul
pomifer autumnus fruges effuderit, et mox
bruma recurrit iners.

damna tamen celeres reparant caelestia lunae:
nos ubi decidimus
¹⁵quo pius Aeneas, quo dives Tullus et Ancus,
pulvis et umbra sumus.

quis scit an adiciant hodiernae crastina summae
tempora di superi?

cuncta manus avidas fugient heredis amico
²⁰ quae dederis animo.

cum semel occideris et de te splendida Minos
fecerit arbitria,
non, Torquate, genus, non te facundia, non te
restituēt pietas;

²⁵ infernis neque enim tenebris Diana pudicum
liberat Hippolytum
nec Lethaea valet Theseus abrumpere caro
vincula Pirithoo.

8

¹ Donarem pateras grataque commodus,
Censorine, meis aera sodalibus,
donarem tripodas, praemia fortium
Graiorum, neque tu pessuma munerum
⁵ ferres, divite me scilicet artium
quas aut Parrhasius protulit aut Scopas,
hic saxo, liquidis ille coloribus
sollers nunc hominem ponere, nunc deum
sed non haec mihi vis, nec tibi talium
¹⁰ res est aut animus deliciarum egens.
gaudes carminibus; carmina possumus
donare et pretium dicere muneri.
non incisa notis marmora publicis,
per quae spiritus et vita redit bonis
¹⁵ post mortem ducibus, non “celeres fugae
reiectaeque retrorsum Hannibalis minae”
non “incendia Karthaginis inopiae”,
eius, “qui domita nomen ab Africa

lucratus rediit”, clarius indicant
²⁰ laudes quam “Calabrae Pierides” neque,
 si chartae sileant quod bene feceris,
 mercedem tuleris. quid foret Iliae
 Mavortisque puer, si taciturnitas
 obstaret meritis invida Romuli?
²⁵ ereptum Stygiis fluctibus Aeacum
 virtus et favor et lingua potentium
 vatum divitibus consecrat insulis.
 dignum laude virum Musa vetat mori,
 caelo Musa beat. sic Iovis interest
³⁰ optatis epulis inpiger Hercules,
 clarum Tyndaridae sidus ab infimis
 quassas eripiunt aequoribus ratis,
 ornatus viridi tempora pampino
 Liber vota bonos ducit ad exitus.

9

¹ Ne forte credas interitura quae
 longe sonantem natus ad Aufidum
 non ante volgatas per artis
 verba loquor socianda chordis:
⁵ non, si priores Maeonius tenet
 sedes Homerus, Pindaricae latent
 Caeaeque et Alcaeï minaces
 Stesichorique graves Camenae
 nec siquid olim lusit Anacreon
¹⁰ delevit aetas; spirat adhuc amor
 vivuntque commissi calores
 Aeoliae fidibus puellae.

non sola comptos arsit adulteri
crinis et aurum vestibus inlitum
¹⁵ mirata regalisque cultus
et comites Helene Lacaena

primusve Teucer tela Cydonio
direxit arcu; non semel Ilios
vexata; non pugnavit ingens
²⁰ Idomeneus Sthenelusve solus

dicenda Musis proelia; non ferox
Hector vel acer Deiphobus gravis
excepit ictus pro pudicis
coniugibus puerisque primus.

²⁵ vixere fortes ante Agamemnona
multi; sed omnes inlacrimabiles
urgentur ignotique longa
nocte, carent quia vate sacro.

paullum sepultae distat inertiae
³⁰ celata virtus. non ego te meis
chartis inornatum silebo,
totve tuos patiar labores

inpune, Lolli, carpere lividas
obliviones. est animus tibi
³⁵ rerumque prudens et secundis
temporibus dubiisque rectus,

vindex avarae fraudis et abstinens
ducentis ad se cuncta pecuniae,
consulque non unius anni,
⁴⁰ sed quotiens bonus atque fidus

iudex honestum praetulit utili,
reiecit alto dona nocentium
vultu, per obstantis catervas
explicuit sua victor arma.

⁴⁵ non possidentem multa vocaveris
recte beatum; rectius occupat
nomen beati qui deorum
muneribus sapienter uti

duramque callet pauperiem pati
⁵⁰ peiusque leto flagitium timet,
non ille pro caris amicis
aut patria timidus perire.

10

¹ O crudelis adhuc et Veneris muneribus potens,
insperata tuae cum veniet pluma superbiae
et, quae nunc umeris involitant, deciderint comae,
nunc et qui color est puniceae flore prior rosae
⁵ mutatus Ligurinum in faciem verterit hispidam,
dices “heu,” quotiens te speculo videris alterum,
“quae mens est hodie, cur eadem non puero fuit,
vel cur his animis incolumes non redeunt genae?”

11

¹ Est mihi nonum superantis annum
plenus Albani cadus, est in horto,
Phylli, nectendis apium coronis;
est hederæ vis

⁵ multa, qua crinis religata fulges,
ridet argento domus, ara castis
vincta verbenis avet immolato
spargier agno;

cuncta festinat manus, huc et illuc
¹⁰ cursitant mixtae pueris puellae,
sordidum flammae trepidant rotantes
vertice fumum.

ut tamen noris, quibus advoceris
gaudiis: Idus tibi sunt agendaе,
¹⁵ qui dies mensem Veneris marinae
findit Aprilem,

iure sollemnis mihi sanctiorque
paene natali proprio, quod ex hac
luce Maecenas meus adfluentis
²⁰ ordinat annos.

Telephum, quem tu petis, occupavit
non tuae sortis iuvenem puella
dives et lasciva tenetque grata
compede vinctum.

²⁵ terret ambustus Phaethon avaras
spes et exemplum grave praebet ales
Pegasus terrenum equitem gravatus
Bellerophontem,

semper ut te digna sequare et ultra
³⁰ quam licet sperare nefas putando
disparem vites. age iam, meorum
finis amorum,

(non enim posthac alia calebo
femina) condisce modos, amanda
³⁵ voce quos reddas: minuentur atrae
carmine curae.

12

¹ Iam veris comites, quae mare temperant,
inpellunt animae lintea Thraciae,
iam nec prata rigent nec fluvii strepunt
hiberna nive turgidi.

⁵ nidum ponit, Ityn flebiliter gemens,
infelix avis et Cecropiae domus
aeternum opprobrium, quod male barbaras
regum est ulta libidines.

dicunt in tenero gramine pinguium
¹⁰ custodes ovium carmina fistula
delectantque deum, cui pecus et nigri
colles Arcadiae placent.

adduxere sitim tempora, Vergili:
sed pressum Calibus ducere Liberum
¹⁵ si gestis, iuvenum nobilium cliens,
nardo vina merebere.

nardi parvus onyx eliciet cadum,
qui nunc Sulpiciis adcubat horreis,
spes donare novas largus amaraque
²⁰ curarum eluere efficax.

ad quae si properas gaudia, cum tua
velox merce veni: non ego te meis

immunem meditor tinguere poculis,
plena dives ut in domo.

²⁵ verum pone moras et studium lucri
nigrorumque memor, dum licet, ignium
misce stultitiam consiliis brevem:
dulce est desipere in loco.

13

¹ Audivere, Lyce, di mea vota, di
audivere, Lyce: fis anus et tamen
vis formosa videri
ludisque et bibis inpudens

⁵ et cantu tremulo pota Cupidinem
lentum sollicitas. ille virentis et
doctae psallere Chiaie
pulcris excubat in genis.

inportunus enim transvolat aridas
¹⁰ quercus et refugit te quia luridi
dentes, te quia rugae
turpant et capitis nives.

nec Coae referunt iam tibi purpurae
nec cari lapides tempora, quae semel
¹⁵ notis condita fastis
inclusit volucris dies.

quo fugit venus, heu, quove color, decens
quo motus? quid habes illius, illius,
quae spirabat amores,
²⁰ quae me surpuerat mihi

felix post Cinaram notaque et artium
gratarum facies? sed Cinaræ brevis
annos fata dederunt,
servatura diu parem

²⁵ cornicis vetulae temporibus Lycen,
possent ut iuvenes visere fervidi
multo non sine risu
dilapsam in cineres facem.

14

¹ Quae cura patrum quaeve Quiritium
plenis honorum muneribus tuas,
Auguste, virtutes in aevum
per titulos memoresque fastos

⁵ aeternet, o, qua sol habitabilis
inlustrat oras, maxime principum,
quem legis expertes Latinae
Vindelici didicere nuper

quid Marte posses. milite nam tuo

¹⁰ Drusus Genaunos, inplacidum genus,
Breunosque velocis et arcis
Alpibus inpositas tremendis

deiecit acer plus vice simplici;
maior Neronum mox grave proelium

¹⁵ commisit immanisque Raetos
auspiciis pepulit secundis,

spectandus in certamine Martio
devota morti pectora liberae

quantis fatigaret ruinis,
²⁰ indomitas prope qualis undas

exercet Auster Pleiadum choro
scindente nubis, inpiger hostium
vexare turmas et frementem
mittere equum medios per ignis.

²⁵ sic tauriformis volvitur Aufidus,
qui regna Dauni praefluit Apuli,
cum saevit horrendamque cultis
diluvium meditatur agris,

ut barbarorum Claudius agmina
³⁰ ferrata vasto diruit impetu
primosque et extremos metendo
stravit humum sine clade victor,

te copias, te consilium et tuos
praebente divos. nam tibi quo die
³⁵ portus Alexandria supplex
et vacuum patefecit aulam,

Fortuna lustris prospera tertio
belli secundos reddidit exitus
laudemque et optatum peractis
⁴⁰ imperiis decus adrogavit.

te Cantaber non ante domabilis
Medusque et Indus, te profugus Scythes
miratur, o tutela praesens
Italiae dominaeque Romae.

⁴⁵ te fontium qui celat origines

Nilusque et Hister, te rapidus Tigris,
te beluosus qui remotis
obstrepat Oceanus Britannis,

te non paventis funera Galliae
⁵⁰ duraeque tellus audit Hiberiae,
te caede gaudentes Sygambri
conpositis venerantur armis.

15

¹ Phoebus volentem proelia me loqui
victas et urbis increpuit lyra,
ne parva Tyrrhenum per aequor
vela darem. tua, Caesar, aetas

⁵ fruges et agris rettulit uberes
et signa nostro restituit Iovi
derepta Parthorum superbis
postibus et vacuum duellis

Ianum Quirini clausit et ordinem
¹⁰ rectum evaganti frena licentiae
iniecit emovitque culpas
et veteres revocavit artis,

per quas Latinum nomen et Italiae
crevere vires famaue et imperi
¹⁵ porrecta maiestas ad ortus
solis ab Hesperio cubili.

custode rerum Caesare non furor
civilis aut vis exigit otium,
non ira, quae procudit ensis

²⁰ et miseras inimicat urbis.

non qui profundum Danuvium bibunt
edicta rumpent Iulia, non Getae,
non Seres infidique Persae,
non Tanain prope flumen orti.

²⁵ nosque et profestis lucibus et sacris
inter iocosi munera Liberi
cum prole matronisque nostris,
rite deos prius adprecati,

virtute functos more patrum duces

³⁰ Lydis remixto carmine tibiis
Troiamque et Anchisen et almae
progeniem Veneris canemus.

Carmen saeculare

1

¹ Phoebe silvarumque potens Diana,
Lucidum caeli decus, o colendi
Semper et culti, date quae precamur
Tempore sacro,

⁵ Quo Sibyllini monuere versus
Virgines lectas puerosque castos
Dis quibus septem placuere colles
Dicere carmen.

Alme Sol, curru nitido diem qui
¹⁰ Promis et celas aliusque et idem
Nasceris, possis nihil urbe Roma
Visere maius!

Rite maturos aperire partus
Lenis, Ilithyia, tuere matres,
¹⁵ Sive tu Lucina probas vocari
Seu Genitalis:
Diva, producas subolem patrumque
Prosperes decreta super iugandis
Feminis prolisque novae feraci

²⁰ Lege marita,
Certus undenos deciens per annos
Orbis ut cantus referatque ludos
Ter die claro totiensque grata
Nocte frequentes.

²⁵ Vosque veraces cecinisse, Parcae,
Quod semel dictumst stabilisque rerum
Terminus servet, bona iam peractis

Iungite fata.
 Fertilis frugum pecorisque tellus
³⁰ Spicea donet Cererem corona;
 Nutriant fetus et aquae salubres
 Et Iovis aerae.
 Conditio mitis placidusque telo
 Supplices audi pueros, Apollo;
³⁵ Siderum regina bicornis, audi,
 Luna, puellas:
 Roma si vestrumst opus, Iliaequae
 Litus Etruscum tenuere turmae,
 Iussa pars mutare Lares et urbem
⁴⁰ Sospite cursu,
 Cui per ardentem sine fraude Troiam
 Castus Aeneas patriae superstes
 Liberum munivit iter, daturus
 Plura relictis:
⁴⁵ Di, probos mores docili iuventae,
 Di, senectuti placidae quietem,
 Romulae genti date remque prolemque
 Et decus omne.
 Quaeque vos bobus veneratur albis
⁵⁰ Clarus Anchisae Venerisque sanguis,
 Impetret, bellante prior, iacentem
 Lenis in hostem.
 iam mari terraque manus potentes
 Medus Albanasque timet secures,
⁵⁵ Iam Scythae responsa petunt superbi
 Nuper, et Indi.
 Iam Fides et Pax et Honor Pudorque
 Priscus et neglecta redire Virtus

Audet, adparetque beata pleno

⁶⁰ Copia cornu.

Augur et fulgente decorus arcu

Phoebus acceptusque novem Camenis,

Qui salutari levat arte fessos

Corporis artus,

⁶⁵ Si Palatinas videt aequus arces,

Remque Romanam Latiumque felix

Alterum in lustrum meliusque semper

Prorogat aevum.

Quaeque Aventinum tenet Algidumque,

⁷⁰ Quindecim Diana preces virorum

Curat et votis puerorum amicas

Adplicat aures.

Haec Iovem sentire deosque cunctos

Spem bonam certamque domum reporto,

⁷⁵ Doctus et Phoebi chorus et Dianae

Dicere laudes.

Epodi

1

- ¹ Ibis Liburnis inter alta navium,
amice, propugnacula,
paratus omne Caesaris periculum
subire, Maecenas, tuo:
- ⁵ quid nos, quibus te vita sit superstitute
iucunda, si contra, gravis?
utrumne iussi persequemur otium
non dulce, ni tecum simul,
an hunc laborem mente laturo, decet
- ¹⁰ qua ferre non mollis viros?
feremus et te vel per Alpium iuga
inhospitalem et Caucasum
vel occidentis usque ad ultimum sinum
forti sequemur pectore.
- ¹⁵ roges, tuum labore quid iuvem meo,
inbellis ac firmus parum?
comes minore sum futurus in metu,
qui maior absentis habet:
ut adsidens inplumibus pullis avis
- ²⁰ serpentium adlapsus timet
magis relictis, non, ut adsit, auxili
latura plus praesentibus.
libenter hoc et omne militabitur
bellum in tuae spem gratiae,
- ²⁵ non ut iuvencis inligata pluribus
aratra nitantur meis
pecusve Calabris ante Sidus fervidum

Lucana mutet pascuis
neque ut superni villa candens Tusculi
³⁰ Circaea tangat moenia:
satis superque me benignitas tua
ditavit, haud paravero
quod aut avarus ut Chremes terra premam,
discinctus aut perdam nepos.

2

¹ “Beatus ille qui procul negotiis,
ut prisca gens mortalium,
paterna rura bubus exercet suis
solutus omni faenore
⁵ neque excitatur classico miles truci
neque horret iratum mare
forumque vitat et superba civium
potentiorum limina.
ergo aut adulta vitium propagine
¹⁰ altas maritat populos
aut in reducta valle mugientium
prospectat errantis greges
inutilis falce ramos amputans
feliciores inserit
¹⁵ aut pressa puris mella condit amphoris
aut tondet infirmas ovis.
vel cum decorum mitibus pomis caput
Autumnus agris extulit,
ut gaudet insitiva decerpens pira
²⁰ certantem et uvam purpurae,
qua muneretur te, Priape, et te, pater
Silvane, tutor finium.

libet iacere modo sub antiqua ilice,
modo in tenaci gramine:
²⁵ labuntur altis interim ripis aquae,
queruntur in Silvis aves
frondesque lymphis obstrepunt manantibus,
somnos quod invitet levis.
at cum tonantis annus hibernus Iovis
³⁰ imbris nivisque comparat,
aut trudit acris hinc et hinc multa cane
apros in obstantis plagas
aut amite levi rara tendit retia
turdis edacibus dolos
³⁵ pavidumque leporem et advenam laqueo gruem
iucunda captat praemia.
quis non malarum quas amor curas habet
haec inter obliviscitur?
quodsi pudica mulier in partem iuvet
⁴⁰ domum atque dulcis liberos,
Sabina qualis aut perusta Solibus
pernicis uxor Apuli,
sacrum vetustis exstruat lignis focum
lassi Sub adventum viri
⁴⁵ claudensque textis cratibus laetum pecus
distenta siccet ubera
et horna dulci vina promens dolio
dapes inemptas adparet:
non me Lucrina iuverint conchyliis
⁵⁰ magisve rhombus aut scari,
siquos Eois intonata fluctibus
hiems ad hoc vertat mare,
non Afra avis descendat in ventrem meum,

non attagen Ionicus
⁵⁵ iucundior quam lecta de pinguissimis
oliva ramis arborum
aut herba lapathi prata amantis et gravi
malvae salubres corpori
vel agna festis caesa Terminalibus
⁶⁰ vel haedus ereptus lupo.
has inter epulas ut iuvat pastas ovis
videre properantis domum,
videre fessos vomerem inversum boves
collo trahentis languido
⁶⁵ positosque vernas, ditis examen domus,
circum renidentis Laris.”
haec ubi locutus faenerator Alfius,
iam iam futurus rusticus,
omnem redegit idibus pecuniam,
⁷⁰ quaerit kalendis ponere.

3

¹ Parentis olim si quis in pia manu
senile guttur fregerit,
edit cicutis alium nocentius.
o dura messorum ilia.
⁵ quid hoc veneni saevit in praecordiis?
num viperinus his cruor
incoctus herbis me fefellit? an malas
Canidia tractavit dapes?
ut Argonautas praeter omnis candidum
¹⁰ Medea mirata est ducem,
ignota tauris inligaturum iuga
perunxit hoc Iasonem,

hoc delibutis ulta donis paelicem
serpente fugit alite.

- ¹⁵ nec tantus umquam Siderum insedit vapor
siticulosae Apuliae
nec munus umeris efficacis Herculis
inarsit aestuosius.
at siquid umquam tale concupiveris,
²⁰ iocose Maecenas, precor,
manum puella savio opponat tuo,
extrema et in sponda cubet.

4

- ¹ Lupis et agnis quanta Sortito obtigit,
tecum mihi discordia est,
Hibericis peruste funibus latus
et crura dura compede.
⁵ licet superbus ambules pecunia,
fortuna non mutat genus.
videsne, sacram metiente te viam
cum bis trium ulnarum toga,
ut ora vertat huc et huc euntium
¹⁰ liberrima indignatio?
“sectus flagellis hic triumviralibus
praeconis ad fastidium
arat Falerni mille fundi iugera
et Appiam mannis terit
¹⁵ sedilibusque magnus in primis eques
Othone contempto sedet.
quid attinet tot ora navium gravi
rostrata duci pondere
contra latrones atque servilem manum

²⁰ hoc, hoc tribuno militum?”

5

¹ “At o deorum quidquid in caelo regit
terrās et humanum genus,
quid iste fert tumultus aut quid omnium
vultus in unum me truces?

⁵ per liberos te, si vocata partibus
Lucina veris adfuit,
per hoc inane purpurae decus precor,
per inprobaturum haec Iovem,
quid ut noverca me intueris aut uti

¹⁰ petita ferro belua?”
ut haec tremēti questus ore constitit
insignibus raptis puer,
inpube corpus, quale posset in pia
mollire Thracum pectora:

¹⁵ Canidia, brevibus illigata viperis
crinis et incompertum caput,
iubet sepulcris caprificos erutas,
iubet cupressos funebris
et uncta turpis ova ranae Sanguine

²⁰ plumamque nocturnae strigis
herbasque, quas Iolcos atque Hiberia
mittit venenorum ferax,
et ossa ab ore rapta ieiunae canis
flammis aduri Colchicis.

²⁵ at expedita Sagana, per totam domum
spargens Avernalis aquas,
horret capillis ut marinus asperis
echinus aut Laurens aper.

abacta nulla Veia conscientia
³⁰ ligonibus duris humum
 exhauriebat, ingemens laboribus,
 quo posset infossus puer
 longo die bis terque mutatae dapis
 inemori spectaculo,
³⁵ cum promineret ore, quantum exstant aqua
 suspensa mento corpora;
 exsucta uti medulla et aridum iecur
 amoris esset poculum,
 interminato cum semel fixae cibo
⁴⁰ intabuissent pupulae.
 non defuisse masculae libidinis
 Ariminensem Foliam
 et otiosa credidit Neapolis
 et omne vicinum oppidum,
⁴⁵ quae sidera excantata voce Thessala
 lunamque caelo deripit.
 hic inresectum saeva dente livido
 Canidia rodens pollicem
 quid dixit aut quid tacuit? “o rebus meis
⁵⁰ non infideles arbitrae,
 Nox et Diana, quae silentium regis,
 arcana cum fiunt sacra,
 nunc, nunc adeste, nunc in hostilis domos
 iram atque numen vertite.
⁵⁵ formidulosis cum latent silvis ferae
 dulci sopore languidae,
 senem, quod omnes rideant, adulterum
 latrent Suburanae canes
 nardo perunctum, quale non perfectius

⁶⁰ meae laborarint manus.
quid accidit? cur dira barbarae minus
venena Medae valent,
quibus Superbam fugit ulta paelicem,
magni Creontis filiam,
⁶⁵ cum palla, tabo munus imbutum, novam
incendio nuptam abstulit?
atqui nec herba nec latens in asperis
radix fefellit me locis.
indormit unctis omnium cubilibus
⁷⁰ oblivione paelicum?
a, a, solutus ambulat veneficae
scientioris carmine.
non usitatis, Vare, potionibus,
o multa fleturum caput,
⁷⁵ ad me recurres nec vocata mens tua
Marsis redibit vocibus.
maius parabo, maius infundam tibi
fastidienti poculum
priusque caelum Sidet inferius mari
⁸⁰ tellure porrecta super
quam non amore sic meo flagres uti
bitumen atris ignibus.”
sub haec puer iam non, ut ante, mollibus
lenire verbis inpias,
⁸⁵ sed dubius unde rumperet silentium,
misit Thyesteas preces:
“venena maga non fas nefasque, non valent
convertere humanam vicem.
diris agam vos: dira detestatio
⁹⁰ nulla expiatur victima.

quin, ubi perire iussus exspiravero,
nocturnus occurram Furor
petamque voltus umbra curvis unguibus,
quae vis deorum est Manium,
⁹⁵ et inquietis adsidens praecordiis
pavore somnos auferam.
vos turba vicitim hinc et hinc saxis petens
contundet obscaenas anus;
post insepulta membra different lupi
¹⁰⁰ et Esquilinae alites
neque hoc parentes, heu mihi superstites,
effugerit spectaculum.”

6

¹ Quid inmerentis hospites vexas, canis
ignavos adversum lupos?
quin huc inanis, si potes, vertis minas
et me remorsurum petis?
⁵ nam qualis aut Molossus aut fulvos Lacon,
amica vis pastoribus,
agam per altas aure sublata nivis
quaecumque praecedet fera;
tu, cum timenda voce complesti nemus,
¹⁰ proiectum odoraris cibum.
cave, cave, namque in malos asperrimus
parata tollo cornua,
qualis Lycambae spretus infido gener
aut acer hostis Bupalus.
¹⁵ an si quis atro dente me petiverit,
inultus ut flebo puer?

7

- ¹ Quo, quo scelesti ruitis? aut cur dexteris
aptantur enses conditi?
parumne campis atque Neptuno super
fusum est Latini sanguinis,
⁵ non ut superbas invidae Karthaginis
Romanus arces ureret,
intactus aut Britannus ut descenderet
sacra catenatus via,
sed ut Secundum vota Parthorum sua
¹⁰ Vrbs haec periret dextera?
neque hic lupis mos nec fuit leonibus
umquam nisi in dispar feris.
furorne caecos an rapit vis acrior
an culpa? responsum date.
¹⁵ tacent et albus ora pallor inficit
mentesque percussae Stupent.
sic est: acerba fata Romanos agunt
scelusque fraternae necis,
ut inmerentis fluxit in terram Remi
²⁰ sacer nepotibus cruor.

8

- ¹ Rogare longo putidam te saeculo,
viris quid enervet meas,
cum sit tibi dens ater et rugis vetus
frontem senectus exaret
⁵ hietque turpis inter aridas natis
podex velut crudae bovis.
sed incitat me pectus et mammae putres

equina quales ubera
venterque mollis et femur tumentibus
¹⁰exile suris additum.
esto beata, funus atque imagines
ducant triumphales tuom
nec sit marita, quae rotundioribus
onusta baxis ambulet.
¹⁵quid? quod libelli Stoici inter Sericos
iacere pulvillos amant,
inlitterati num minus nervi rigent
minusve languet fascinum?
quod ut superbo provoces ab inguine,
²⁰ore adlaborandum est tibi.

9

¹Quando repositum Caecubum ad festas dapes
victore laetus Caesare
tecum sub alta—sic Iovi gratum—domo,
beate Maecenas, bibam
⁵sonante mixtum tibiis carmen lyra,
hac Dorium, illis barbarum?
ut nuper, actus cum freto Neptunius
dux fugit ustis navibus
minatus Vrbi vincla, quae detraxerat
¹⁰servis amicus perfidis.
Romanus eheu—posterī negabitis—
emancipatus feminae
fert vallum et arma miles et spadonibus
servire rugosis potest
¹⁵interque signa turpe militaria
sol adspicit conopium.

ad hunc frementis verterunt bis mille equos
Galli canentes Caesarem
hostiliumque navium portu latent
²⁰ puppes sinistrorsum citae.
io Triumphe, tu moraris aureos
currus et intactas boves?
io Triumphe, nec Iugurthino parem
bello reportasti ducem
²⁵ neque Africanum, cui super Karthaginem
virtus Sepulcrum condidit.
terra marique victus hostis Punico
lugubre mutavit sagum.
aut ille centum nobilem Cretam urbibus
³⁰ ventis iturus non suis
exercitatas aut petit Syrtis noto
aut fertur incerto mari.
capaciores adfer huc, puer, Scyphos
et Chia vina aut Lesbia
³⁵ vel quod fluentem nauseam coerceat
metire nobis Caecubum.
curam metumque Caesaris rerum iuvat
dulci Lyaeo solve.

10

¹ Mala soluta navis exit alite
ferens olentem Mevium.
ut horridis utrumque verberes latus,
Auster, memento fluctibus;
⁵ niger rudentis Euris inverso mari
fractosque remos differat;
insurgat Aquilo, quantus altis montibus

frangit trementis ilics;
 nec sidus atra nocte amicum adpareat,
¹⁰ qua tristis Orion cadit;
 quietiore nec feratur aequore
 quam Graia victorum manus,
 cum Pallas usto vertit iram ab Illo
 in inpiam Aiakis ratem.
¹⁵ o quantus instat navitis sudor tuis
 tibiue pallor luteus
 et illa non virilis heiulatio
 preces et aversum ad Iovem,
 Ionius udo cum remugiens sinus
²⁰ Noto carinam ruperit
 opima quodsi praeda curvo litore
 porrecta mergos iuverit,
 libidinosus immolabitur caper
 et agna Tempestatibus.

11

¹ Petti, nihil me sicut antea iuvat
 scribere versiculos amore percutsum gravi,
 amore, qui me praeter omnis expetit
 mollibus in pueris aut in puellis urere.
⁵ hic tertius December, ex quo destiti
 Inachia furere, silvis honorem decutit.
 heu me, per Urbem (nam pudet tanti mali)
 fabula quanta fui, conviviorum et paenitet,
 in quis amantem languor et silentium
¹⁰ arguit et latere petitus imo spiritus.
 “contrane lucrum nil valere candidum
 pauperis ingenium” querebar adplorans tibi,

simul calentis inverecundus deus
fervidiore mero arcana promorat loco.

- ¹⁵ “quodsi meis inaestuet praecordiis
libera bilis, ut haec ingrata ventis dividat
fomenta volnus nil malum levantia,
desinet imparibus certare submotus pudor.”
ubi haec severus te palam laudaveram,
²⁰ iussus abire domum ferebar incerto pede
ad non amicos heu mihi postis et heu
limina dura, quibus lumbos et infregi latus.
nunc gloriantis quamlibet mulierculam
vincere mollitia amor Lycisci me tenet;
²⁵ unde expedire non amicorum queant
libera consilia nec contumeliae graves,
sed alius ardor aut puellae candidae
aut teretis pueri longam renodantis comam.

12

- ¹ Quid tibi vis, mulier nigris dignissima barris?
munera quid mihi quidve tabellas
mittis nec firmo iuveni neque naris obesae?
namque sagacius unus odoror,
⁵ polypus an gravis hirsutis cubet hircus in alis
quam canis acer ubi lateat sus.
qui sudor vietis et quam malus undique membris
crescit odor, cum pene Solutio
indomitam properat rabiem sedare, neque illi
¹⁰ iam manet umida creta colorque
stercore fucatus crocodili iamque Subando
tenta cubilia tectaque rumpit.
vel mea cum saevis agitat fastidia verbis:

“Inachia langues minus ac me;

- ¹⁵ Inachiam ter nocte potes, mihi Semper ad unum
mollis opus. pereat male quae te
Lesbia quaerenti taurum monstravit inertem.
cum mihi Cous adesset Amyntas,
cuius in indomito constantior inguine nervos
²⁰ quam nova collibus arbor inhaeret.
muricibus Tyriis iteratae vellera lanae
cui properabantur? tibi nempe,
ne foret aequalis inter conviva, magis quem
diligere mulier sua quam te.
²⁵ o ego non felix, quam tu fugis, ut pavet acris
agna lupos capreaeque leones!”

13

- ¹ Horrida tempestas caelum contraxit et imbres
nivesque deducunt Iovem; nunc mare, nunc silvae
Threicio Aquilone sonant. rapiamus, amici,
Occasionem de die dumque virent genua
⁵ et decet, obducta solvatur fronte senectus.
tu vina Torquato move consule pressa meo.
cetera mitte loqui: deus haec fortasse benigna
reducet in sedem vice. nunc et Achaemenio
perfundi nardo iuvat et fide Cyllenea
¹⁰ levare diris pectora Sollicitudinibus,
nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno:
“invicte, mortalis dea nate puer Thetide,
te manet Assaraci tellus, quam frigida parvi
findunt Scamandri flumina lubricus et Simois,
¹⁵ unde tibi reditum certo Subtemine Parcae
rupere, nec mater domum caerulea te revehet.

illic omne malum vino cantuque levato,
deformis aegrimoniae dulcibus adloquiis.”

14

- ¹ Mollis inertia cur tantam diffuderit imis
oblivionem sensibus,
pocula Lethaeos ut si ducentia somnos
arente fauce traxerim,
⁵ candide Maecenas, occidis Saepe rogando:
deus, deus nam me vetat
inceptos, olim promissum carmen, iambos
ad umbilicum adducere.
non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo
¹⁰ Anacreonta Teium,
qui persaepe cava testudine flevit amorem
non elaboratum ad pedem.
ureris ipse miser: quodsi non pulcrior ignis
accendit obsessam Ilion,
¹⁵ gaude sorte tua; me libertina, nec uno
contenta, Phryne macerat.

15

- ¹ Nox erat et caelo fulgebat Luna sereno
inter minora sidera,
cum tu, magnorum numen laesura deorum,
in verba iurabas mea,
⁵ artius atque hedera procera adstringitur ilex
lentis adhaerens bracchiis;
dum pecori lupo et nautis infestus Orion
turbaret hibernum mare

intonsosque agitare Apollinis aura capillos,
¹⁰ fore hunc amorem mutuom,
o dolitura mea multum virtute Neaera:
nam siquid in Flacco viri est,
non feret adsiduas potiori te dare noctes
et quaeret iratus parem
¹⁵ nec semel offensi cedet constantia formae,
si certus intrarit dolor.
et tu, quicumque es felicior atque meo nunc
superbus incedis malo,
sis pecore et multa dives tellure licebit
²⁰ tibi que Pactolus fluat
nec te Pythagorae fallant arcana renati
formaque vincas Nirea,
heu heu, translatos alio maerebis amores,
ast ego vicissim risero.

16

¹ Altera iam teritur bellis civilibus aetas,
suis et ipsa Roma viribus ruit.
quam neque finitimi valuerunt perdere Marsi
minacis aut Etrusca Porsenae manus,
⁵ aemula nec virtus Capuae nec Spartacus acer
novisque rebus infidelis Allobrox
nec fera caerulea domuit Germania pube
parentibusque abominatus Hannibal:
in pia perdemus devoti sanguinis aetas
¹⁰ ferisque rursus occupabitur solum:
barbarus heu cineres insistet victor et Urbem
eques sonante verberabit ungula,
quaeque carent ventis et solibus ossa Quirini,

(nefas videre) dissipabit insolens.

- ¹⁵ forte quid expediat communiter aut melior pars,
malis carere quaeritis laboribus;
nulla sit hac potior sententia: Phocaeorum
velut profugit exsecrata civitas
agros atque lares patrios habitandaque fana
²⁰ apris reliquit et rapacibus lupis,
ire, pedes quocumque ferent, quocumque per undas
Notus vocabit aut protervos Africus.
sic placet? an melius quis habet suadere? Secunda
ratem occupare quid moramur alite?
²⁵ sed iuremus in haec: “simul imis saxa renarint
vadis levata, ne redire sit nefas;
neu conversa domum pigeat dare linthea, quando
Padus Matina laverit cacumina,
in mare seu celsus procurrerit Appenninus
³⁰ novaque monstra iunxerit libidine
mirus amor, iuvet ut tigris subsidere cervis,
adulteretur et columba miluo,
credula nec rivos timeant armenta leones
ametque salsa levis hircus aequora.”
³⁵ haec et quae poterunt reditus abscindere dulcis
eamus omnis exsecrata civitas
aut pars indocili melior grege; mollis et exspes
inominata perpremat cubilia.
vos, quibus est virtus, muliebrem tollite luctum,
⁴⁰ Etrusca praeter et volate litora.
nos manet Oceanus circum vagus: arva beata
petamus, arva divites et insulas,
reddit ubi cererem tellus inarata quotannis
et inputata floret usque vinea,

⁴⁵ germinat et numquam fallentis termes olivae
suamque pulla ficus ornat arborem,
mella cava manant ex ilice, montibus altis
levis crepante lympa desilit pede.
illic iniussae veniunt ad mulctra capellae
⁵⁰ refertque tenta grex amicus ubera
nec vespertinus circumgemit ursus ovile
nec intumescit alta viperis humus;
pluraque felices mirabimur, ut neque largis
aquosus Eurus arva radat imbribus,
⁵⁵ pingua nec siccis urantur semina glaebis,
utrumque rege temperante caelitum.
non huc Argoo contendit remige pinus
neque inpudica Colchis intulit pedem,
non huc Sidonii torserunt cornua nautae,
⁶⁰ laboriosa nec cohors Vlixei.
nulla nocent pecori contagia, nullius astri
gregem aestuosa torret impotentia.
Iuppiter illa piaie secrevit litora genti,
ut inquinavit aere tempus aureum,
⁶⁵ aere, dehinc ferro duravit saecula, quorum
piis secunda vate me datur fuga.

17

¹ “Iam iam efficaci do manus scientiae,
supplex et oro regna per Proserpinae,
per et Dianae non movenda numina,
per atque libros carminum valentium
⁵ refixa caelo devocare sidera,
Canidia: parce vocibus tandem sacris
citumque retro solve, solve turbinem.

movit nepotem Telephus Nereium,
 in quem superbus ordinarat agmina
¹⁰ Mysorum et in quem tela acuta torserat.
 unxere matres Iliæ additum feris
 alitibus atque canibus homicidam Hectorem,
 postquam relictis moenibus rex procidit
 heu pervicacis ad pedes Achillei.
¹⁵ saetosa duris exuere pellibus
 laboriosi remiges Vlixæ
 volente Circa membra; tunc mens et sonus
 relapsus atque notus in voltus honor.
 dedi satis superque poenarum tibi,
²⁰ amata nautis multum et institoribus.
 fugit iuventas et verecundus color
 reliquit ossa pelle amicta lurida,
 tuis capillus albus est odoribus,
 nullum a labore me reclinat otium;
²⁵ urget diem nox et dies noctem neque est
 levare tenta spiritu praeordia.
 ergo negatum vincor ut credam miser,
 Sabella pectus increpare carmina
 caputque Marsa dissilire nenia.
³⁰ quid amplius vis? o mare et terra, ardeo,
 quantum neque atro delibutus Hercules
 Nessi cruore nec Sicana fervida
 virens in Aetna flamma; tu, donec cinis
 iniuriosis aridus ventis ferar,
³⁵ cales venenis officina Colchicis.
 quæ finis aut quod me manet stipendium?
 effare; iussas cum fide poenas luam,
 paratus expiare, seu poposceris

centum iuencos sive mendaci lyra
⁴⁰ voles sonare: “tu pudica, tu proba
perambulabis astra sidus aureum.”
infamis Helenae Castor offensus vice
fraterque magni Castoris, victi prece,
adempta vati reddidere lumina:
⁴⁵ et tu, potes nam, solve me dementia,
o nec paternis obsoleta sordibus
neque in sepulcris pauperum prudens anus
novendialis dissipare pulveres.
tibi hospitale pectus et purae manus
⁵⁰ tuosque venter Pactumeius et tuo
cruore rubros obstetrix pannos lavit,
utcumque fortis exsilis puerpera.”
“quid obseratis auribus fundis preces?
non saxa nudis surdiora navitis
⁵⁵ Neptunus alto tundit hibernus salo.
inultus ut tu riseris Cotytia
volgata, sacrum liberi Cupidinis,
et Esquilini pontifex venefici
inpune ut Vrbem nomine inpleris meo?
⁶⁰ quid proderat ditasse Paelignas anus
velociusve miscuisse toxicum?
sed tardiora fata te votis manent:
ingrata misero vita ducenda est in hoc,
novis ut usque suppetas laboribus.
⁶⁵ optat quietem Pelopis infidi pater,
egens benignae Tantalus semper dapis,
optat Prometheus obligatus aliti,
optat supremo collocare Sisyphus
in monte saxum; sed vetant leges Iovis.

⁷⁰ voles modo altis desilire turribus,
frustraue vincla gutturi innectes tuo
modo ense pectus Norico recludere
fastidiosa tristis aegrimonia.
vectabor umeris tunc ego inimicis eques
⁷⁵ meaeque terra cedit insolentiae.
an quae movere cereas imagines,
ut ipse nosti curiosus, et polo
deripere lunam vocibus possim meis,
possim crematos excitare mortuos
⁸⁰ desiderique temperare pocula,
plorem artis in te nil agentis exitus?”